

TIKKURILAN TAIDEREITTI OSANA VANTAAN TAIDEMUSEO ARTSIN
JULKISEN TAITEEN SAAVUTETTAVUUDEN KEHITYSTYÖTÄ

Mari Järviluoma
Pro gradu -tutkielma
Kuvataidekasvatus
Lapin yliopisto
Kevät 2024

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Tikkurilan taidereitti osana Vantaan taidemuseo Artsin julkisen taiteen saavutettavuuden kehitystyötä

Tekijä: Mari Järviluoma

Koulutusohjelma: Kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 69

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Vantaan taidemuseo Artsissa käynnistyi alkuvuodesta 2021 julkisen taiteen saavutettavuuteen keskittyvä projekti, jonka tarkoituksena on koota ja julkaista tietoa Vantaan julkisista taideteoksista lyhyiden *taidereittien* muodossa. Tutkin opinnäytetyössäni projektin pilottivaihetta eli Tikkurilan taidereittiä, joka muodostuu kahdeksan Artsin kokoelmiin kuuluvan julkisen taiteen teoksen ympärille. Tarkastelen pilottivaiheen kulkua ja pyrkimystä saavutettavampaan julkiseen taiteeseen. Toimin osana työryhmää, joka kokosi ja loi Tikkurilan taidereittiin liittyvää materiaalia.

Tutkimuskysymys: *Millä keinoilla Tikkurilan taidereitti pyrkii edistämään julkisen taiteen saavutettavuutta?*

Tutkielma on toteutettu produktiokeskeisen taideperustaisen toimintatutkimuksen menetelmää hyödyntäen. Produktiokeskeisyydellä pyritään käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Tutkimusaineistoni koostuu Tikkurilan taidereitin sähköisistä ja paperisista materiaaleista sekä julkisiin taideteoksiin pohjautuvista teosteksteistä. Aineistoon kuuluva Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta on myös tutkielmani taiteellinen osio. Työryhmämme loi sähköisen kartan ArcGIS -ohjelmaa käyttäen ja se on saatavilla suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja selkosuomeksi. Toteutimme taidereitistä 3.–6.-luokkalaisille lapsille suunnatun paperikartan kielillä suomi, ruotsi, englanti ja venäjä. Lapsille on suunniteltu myös Tikkurilan taidereittiin liittyvä työpaja.

Analysoin pro gradu -tutkielmassani luotuja materiaaleja ja niiden toimivuutta. Teen katsauksen Tikkurilan taidereittiin liittyvään opastukseen Kukkuu! -taidefestareilla. Kerron Tikkurilan taidereitin esittelevästä näyttelystä Tikkurilan keskustassa sijaitsevassa Galleria K:ssa.

Projektin pilottivaihe tarjosi mahdollisuuksia kokeilevaan työskentelyyn. Tikkurilan taidereittiin liittyvien havaintojen ja kokemusten pohjalta työtä on mahdollista jatkaa seuraavien Vantaan taidereittien kehittämiseen.

Avainsanat: kuvataidekasvatus, museopedagogiikka, saavutettavuus, selkokieli, julkinen taide, taideperustainen toimintatutkimus

University of Lapland

Faculty: Faculty of Art and Design

Title: Tikkurila Art Tour as part of the Vantaa Art Museum Artsi's development work on the accessibility of public art

Author: Mari Järviluoma

Programme: Art Education

Type of work: Master's thesis

Number of pages: 69

Year: 2024

Abstract:

A project focused on the accessibility of public art started at the Vantaa Art Museum Artsi in early 2021. The project's aim is to collect and publish information about Vantaa's public artworks in the form of short *art tours*. In my thesis, I researched the pilot phase of the project, i.e. Tikkurila Art Tour, which is formed around eight works of public art belonging to Artsi's collections. I take a look at the process of the pilot phase and the effort towards more accessible public art. I worked as part of a working group that assembled and created material related to the Tikkurila Art Tour.

Research question: *In what ways does the Tikkurila Art Tour aim to improve the accessibility of public art?*

The thesis has been carried out using the method of product-oriented art-based action research. A product-oriented research aims to the best possible result within the available time and resources. My research material consists of electronic and paper materials of the Tikkurila Art Tour, as well as texts based on the public artworks. An electronic map of the Tikkurila Art Tour, which is part of the research material, is also the artistic component of my thesis. Our working group created the electronic map using the ArcGIS -program. The Tour is available in Finnish, Swedish, English, Russian and in Easy Finnish. We created a paper map of the Art Tour for 3rd to 6th grade children in Finnish, Swedish, English and Russian. A workshop related to the Tikkurila Art Tour has also been designed for children.

In my master's thesis I analyze the created materials and their functionality. I review a guided tour concerning the Tikkurila Art Tour at Kukkuu! -art festival. I report an exhibition presenting the Tikkurila Art Tour in Gallery K located in the center of Tikkurila.

The pilot phase of the project offered opportunities for experimental work. Based on observations and experiences related to the Tikkurila Art Tour, it is possible to continue the work on the development of the next Vantaa Art Tours.

Keywords: art education, museum education, accessibility, easy language, public art, art-based action research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 KESKEISET KÄSITTEET.....	10
2.1 Julkinen taide.....	10
2.2 Saavutettavuus.....	12
2.3 Kielellinen saavutettavuus.....	14
2.4 Selkokieli.....	16
3 PEDAGOGIIKKA JA JULKISEN TAITEEN KOKEMUKSEEN JA TULKINTAAN.....	17
4 TUTKIMUKSELLINEN LÄHESTYMISTAPA.....	19
4.1 Taideperustainen toimintatutkimus.....	19
4.2 Menetelmällisyys tutkielmassani.....	22
4.3 Eettinen perusta ja arviointi.....	24
5 TIKKURILAN TAIDEREITIN TOTEUTUSPROSESSI.....	26
5.1 Työryhmä muodostuu, suunnittelu alkaa.....	26
5.2 Alustava suunnitelma ja aikataulu.....	28
5.3 Suunnitelmat tarkentuvat.....	30
5.4 Viesti perille selkokielikoulutuksen opein.....	31
6 PILOTTIVAIHEEN TUOTOKSET TUTKIELMAN AINEISTONA.....	33
6.1 Teostekstit saavutettavuuden tukijoina.....	33
6.2 Sähköinen kartta opastaa julkisten teosten luo.....	37
6.3 Tikkurilan taidereitti koululaisille – paperikartta ja työpajan ohjeistus.....	45
7 ANALYYSI JA TULOKSET.....	49
7.1 Teostekstit.....	49
7.2 Sähköinen kartta ja kävijämäärä.....	50
7.3 Paperikartta ja työpaja.....	52
7.4 Kukkuu! -taidefestari vauvoille ja taaperoille.....	54
7.5 Tikkurilan taidereitti galleriatilassa.....	55
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	57
9 POHDINTA.....	60
LÄHTEET.....	63

1 JOHDANTO

Jokela ja Huhmarniemi (2020, s. 39) kuvaavat soveltavan kuvataiteen ja kuvataidekasvatuksen tiedontarvetta muutoshakuisiksi. Heidän mukaansa tämä näkyy tutkimuksissa tyypillisesti tavoitteena kehittää entistä toimivampia käytäntöjä tai vastata tutkimuksen keinoin erilaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Muutoshakuisuus toimii kimmokkeena myös tässä kuvataidekasvatuksen pro gradu -tutkielmassani. Opinnäytetyöni esittelee Vantaan taidemuseo Artsin käynnistämän projektin pilottivaiheen, jonka tavoitteena on kehittää Tikkurilan julkisen taiteen saavutettavuutta.

Taiteen saavutettavuus on ajankohtainen aihe sekä museoiden toiminnassa että laajemminkin kuvataidekasvatuksen kentällä. Mattilan (2018) toimittamassa, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa *Mahdollisuuksien museo* visioidaan vuoteen 2030 tähtäävää museopolitiikkaa. Julkaisussa linjataan esimerkiksi digitaalisiin palveluihin liittyen, kuinka museoiden aineistojen ja tietojen tulisi olla helposti saatavilla (Mattila, 2018, s. 25). Museoalan arvoista nostetaan esiin muun muassa moniäänisyys ja demokratia: ”Kulttuuriperintö kuuluu kaikille ja on yhdenvertaisesti saavutettavissa. Museoilla on vahva rooli moniäänisen ja kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan tukemisessa ja kehittämisessä.” (emt., s. 12.) Osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä puhuttaessa julkaisussa ilmaistaan, kuinka ”museot vastaavat siitä, että niiden fyysinen, tiedollinen, taloudellinen ja sosiaalinen saavutettavuus on paras mahdollinen.” (emt., s. 14.) Tämä Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu tuo siis vahvasti esiin viestiä siitä, kuinka museoiden saavutettavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kohtasin Vantaan taidemuseo Artsin käynnistämän saavutettavuuden kehittämiseen tähtäävän projektin ensimmäistä kertaa joulukuussa 2020, jolloin lähestyin museon henkilökuntaa sähköpostitse mielessäni mahdollinen yhteistyö. Olen kiinnostunut museopedagogiikasta, ja toivoin myös pro gradu -tutkielmani aiheen löytyvän sen parista. Sähköpostiini vastasi Vantaan taidemuseo Artsin yleisötyön amanuenssi Eeva Hytönen. Artsilla oli juuri käynnistymässä museon saavutettavuuden kehittämiseen keskittyvä projekti, jonka ideana on tarjota Vantaan julkisiin taideteoksiin liittyvää tietoa *taidereittien* muodossa. Taidereitti tarkoittaa projektin ja tutkielmani kontekstissa lyhyttä reittiä, jonka varrella on lähellä toisiaan sijaitsevia julkisen taiteen teoksia. Artsin julkisten taideteosten

kokoelma sijoittuu eri puolille Vantaata, kuten Myyrmäkeen, Leinelään, Kivistöön ja Tikkurilan keskustaan. Teokset ajoittuvat 1960-luvulta tähän päivään, ja niiden joukosta löytyy muun muassa veistoksia, muraaleja, rakennuksiin integroituja teoksia sekä ympäristö- ja mediateoksia (Vantaan taidemuseo Artsi, ei pvm.).

Julkisen taiteen saavutettavuuteen keskittyvän projektin ensimmäisen osa toimii pilottivaiheena, jonka pohjalta työskentelyä voidaan jatkaa seuraaviin mahdollisiin vaiheisiin. Pilottivaihe muodostuu Tikkurilan taidereitin toteuttamisesta. Tikkurilan taidereitin varrella on kahdeksan Vantaan taidemuseo Artsin kokoelmiin kuuluvaa julkisen taiteen teosta. Kiinnostuin tästä Eeva Hytösen esittelemästä projektista ja sen pilottivaiheesta, ja pian minut jo toivotettiin tervetulleeksi mukaan osaksi projektiin liittyvää työryhmää. Osallistuin projektin pilottivaiheeseen eli Tikkurilan taidereitin työstämiseen. Toimin aktiivisesti taidereitin kehittäjänä, mutta myös tutkijana.

Tutkimuskysymys: Millä keinoilla Tikkurilan taidereitti pyrkii edistämään julkisen taiteen saavutettavuutta?

Tutkielmassani kuvailen Tikkurilan taidereittiin liittyvän työn kulkua sekä saatuja lopputuloksia. Hahmotan keinoja, joilla taidereitti pyrkii edistämään saavutettavuutta. Tutkielmani edustaa produktiokeskeistä taideperustaista toimintatutkimusta. Taideperustainen toimintatutkimus on kehitetty vastaamaan kuvataidekasvatuksen, yhteisöllisen taidekasvatuksen ja soveltavan taiteen tiedonintresseihin (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 40). Sillä pyritään tuottamaan käytännön muutosta, uutta tietoa, ymmärrystä ja osaamista (emt.) Jokelan ja Huhmarniemen (2020, s. 47–48) mukaan produktiokeskeinen taideperustainen toimintatutkimus tavoittelee käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa parasta mahdollista lopputulosta, joka voi olla esimerkiksi taideteos, tapahtuma tai tuote. Se voi myös tuoda esiin uusia ilmiötä ja tutkimustietoa, Jokela ja Huhmarniemi jatkavat. Produktiokeskeinen taideperustainen toimintatutkimus muodostuu sykleistä eli vaiheista, joita ohjaa suunnittelu, testaus tai arviointi sekä tehtävät parannukset (emt.)

Tikkurilan taidereitti -työn produktiokeskeisyys näkyy erityisesti pyrkimyksenä käytännön muutokseen eli saavutettavampaan julkiseen taiteeseen. Pilottivaiheen lopputulokset muodostuvat toteutetuista taidereittiin liittyvistä paperisista ja sähköisistä materiaaleista, ja

ne toimivat myös tutkielmani aineistona. Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta on osa aineistoa, ja se edustaa myös tutkielmani taiteellista osiota. Analysoin tutkielmassani luotuja materiaaleja ja niiden toimivuutta. Teen katsauksen Tikkurilan taidereittiin liittyvään opastukseen *Kukkuu!* -taidefestareilla. Kerron myös Tikkurilan taidereitin esittelevästä näyttelystä Tikkurilan keskustassa sijaitsevassa Galleria K:ssa.

Tikkurilan taidereitti muodostuu kahdeksasta julkisen taiteen teoksesta. Teokset ovat Merja Rankin *Tarinapuu/JUURIJajuuri*, Outi Turpeisen *Apaja*, joka muodostaa teoskokonaisuuden yhdessä Maisemasuunnittelu Gretel Hemgårdin *Vesipeilin* kanssa, Laila Pullisen *Ajan henki, aineen vanki*, Outi Turpeisen *Matkalla kotiin*, Jaana Brinckin *Rangalla*, Jaana Brinckin *Aavalla*, Helena Hietasen ja Jaakko Niemelän *Kartasto 1708/2018* sekä Riikka Latva-Sompin *Kotiseutu*. Jaana Brinckin, Riikka Latva-Sompin, Merja Rankin ja Outi Turpeisen eli Art4 -taiteilijaryhmän teokset sijaitsevat Tikkurilantorilla ja Kirjastopuistossa. Kuusi teosta muodostavat Art4:n laatiman Koti-teemaisen taidekonseptin. Tikkurilan Kirjastopuisto ja Tikkurilantori on palkittu Vuoden 2017 ympäristörakenteena. *Tik'kuja* -suunnitelman ja julkisen taiteen konseptin on luonut Maisemasuunnittelu Hemgård.

Tikkurilan taidereitin työryhmä kokosi kahdeksaan julkisen taiteen teokseen liittyvää tietoa, joka julkaistiin Vantaa-päivänä 15.5.2021 sähköisen ja paperisen kartan muodossa. Työryhmään kuuluivat lisäksi Vantaan taidemuseo Artsin yleisötyön amanuenssi Eeva Hytönen ja taidekasvattaja Helena Eräkare. Pidimme välikatsauksia/arviointeja työn etenemisestä, joissa arvokasta palautetta ja kehittämisideoita antoivat Vantaan kaupungilta Anne Kaarna-Suomi, Kaisa Kettunen, Hanna Nyman ja Anna Hjorth-Röntynen. Tikkurilan taidereitin paperisen kartan graafisen ilmeen on suunnitellut Vantaan kaupungin graafikko Kari Tervo. Sähköiseen karttaan liittyvään ArcGIS -ohjelmaan saimme asiantuntevaa ohjausta Vantaan kaupunkimittausinsinööri Ossi Örniltä. COVID-19-pandemian vuoksi Tikkurilan taidereitin suunnittelu- ja toteutusprosessi tapahtui osaltani lähes täysin etäyhteyksien välityksellä.

Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta löytyy Vantaan taidemuseo Artsin nettisivuilta (artsimuseo.com/tikkurilantaidereitti). Kartalla on kahdeksan teoksen sijainnit sekä teoksiin liittyvää tietoa. Sähköinen kartta on kaikkien käytettävissä omatoimisesti. Tikkurilan taidereitin paperikartalla tietoa teoksista on saatavilla hieman lyhyemmässä

muodossa ja se on suunnattu 3.–6.-luokkalaisille lapsille. Heille on suunniteltu myös taidereittiin liittyvä työpaja. Teostekstit on saatavilla sähköisellä kartalla suomeksi, selkosuomeksi, englanniksi, ruotsiksi ja venäjäksi. Paperisella kartalla tekstit ovat suomeksi, ruotsiksi, venäjäksi ja englanniksi. Eeva Hytösen, Helena Eräkareen ja minun muodostama työryhmä loi teostekstien suomenkieliset ja selkokielliset versiot. Tekstien käännökset ovat Vantaan taidemuseo Artsin tilaamat.

Luvussa 2 määrittelen tutkielmani kannalta keskeiset käsitteet. Alaluvussa 2.1 määrittelen julkisen taiteen käsitteen ja kurkistan siihen liittyvään tutkimustietoon. Alaluvussa 2.2 kerron saavutettavuuden käsitteestä sekä siihen usein liitetyistä lähikäsitteistä. Alaluvun 2.3 muodostava käsite kielellinen saavutettavuus on tutkielmani kannalta erityisen merkittävä saavutettavuuden alakäsite. Olen määritellyt selkokielen käsitteen alaluvussa 2.4. Luku 3 keskittyy julkisen taiteen kuvaamiseen pedagogisesta näkökulmasta. Luvussa 4 kerron opinnäytetyöni tutkimuksellisesta lähestymistavasta: alaluvussa 4.1 kerron tutkielmaani ohjaavasta taideperustaisesta toimintatutkimuksesta yhdessä siihen liittyvien taideperustaisen tutkimuksen, toimintatutkimuksen ja taiteellisen tutkimuksen käsitteiden kanssa. Alaluvussa 4.2 tuon esiin taideperustaisen toimintatutkimuksen yhteyden omaan tutkielmaani. Alaluku 4.3 avaa tutkielmani eettistä perustaa ja pohtii taideperustaisen toimintatutkimuksen arviointia.

Luvussa 5 paneudun Tikkurilan taidereitin toteutusprosessiin. Alaluku 5.1 kuvaa prosessin alkuvaiheita työryhmän muodostumisesta suunnittelun käynnistymiseen. Alaluvussa 5.2 esittelen Tikkurilan taidereitin toteuttamiseen liittyvän alustavan suunnitelman ja aikataulun. Prosessin kypsyminen ja tarkentuminen luovat alaluvun 5.3. Alaluvussa 5.4 kuvaan selkokiellikoulutukseen osallistumista ja sen antia tutkielmalleni. Tikkurilan taidereitin muodostava aineisto on esitelty luvussa 6. Olen jakanut aineiston kolmeen alalukuun, joista ensimmäinen liittyy Tikkurilan taidereitin teosteksteihin, toinen sähköiseen karttaan eli tutkielmani taiteelliseen osioon ja kolmas koululaisille suunnattuun paperikarttaan ja työpajan ohjeistukseen. Aineiston analyysi ja tulosten kuvaaminen muodostavat luvun 7. Alaluvussa 7.1 analysoin teostekstejä, alaluvussa 7.2 sähköistä karttaa ja siihen liittyviä kävijämääriä sekä alaluvussa 7.3 paperikarttaa ja työpajaa. Alaluvussa 7.4 teen katsauksen Tikkurilan taidereitin opastettuun kierrokseen *Kukkuu!*-taidefestareilla ja alaluvussa 7.5 kerron Tikkurilan taidereitin esittelevästä näyttelystä

Galleria K:ssa. Luvussa 8 teen kriittisen katsauksen tutkielmaani, sen onnistumiseen ja merkitykseen. Tutkielman pohdinta muodostaa luvun 9.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Julkinen taide

Julkista ja puolijulkista taidetta on tutkittu Suomessa esimerkiksi kaupunkikuvan, matkailuelinkeinon ja oppimisympäristöjen näkökulmista. Anttilan (2008) väitöskirjan tutkimuskohteena on Kankaanpään kulttuurinen ja fyysinen muutos. Muutoksen taustalla on *Kankaanpään kolonia* -taiteilijaryhmä ja vuonna 1965 perustettu taidekoulu (Anttila, 2008, s. 8). Anttila tutkii Kankaanpään *Taidekehää*, sen syntyä ja kehittymistä vuosina 1995–2006. Taidekehä on Kankaanpään ydinkeskustaa kiertävä, erilaisille taideteoksille puitteet tarjoava jalankulkureitti. Anttila kuvaa tutkimuksensa arvioivan “kaupunkitaiteen ja fyysisen ympäristön merkitystä pikkukaupungin imagotekijänä sekä mahdollisuuksia aluekehityksen vahvuutena.” (emt., s. 17)

Huhmarniemi (2018) pohtii artikkelissaan *Mikä ihmeen taidehotelli? Hotellyrittäjän ja taiteilijoiden yhteistyötä* julkista ja puolijulkista taidetta matkailuelinkeinon näkökulmasta. Hän paneutuu kuva- ja ympäristötaiteen merkityksiin hotelleissa (Huhmarniemi, 2018, s. 75–87). Huhmarniemi tutkii taidehotellien kotisivuja sekä taidehotelleista kirjoitettuja lehtiartikkeleita ja täydentää niitä yrittäjiltä ja taiteilijoilta pyydytyillä selostuksilla ja tiedonannoilla. Hän tarkastelee sitä, tulisiko matkailukohteen taiteen olla paikallista, alueellista, kansallista vai kansainvälistä (Huhmarniemi, 2018, s. 76).

Myllyntaus on tutkinut julkista taidetta koulujen ja oppilaitosten oppimisympäristöissä (Myllyntaus ym., 2017; Myllyntaus, 2022, 2023). Hän paneutuu esimerkiksi kouluissa, oppilaitoksissa ja niiden lähiympäristöissä esillä olevaan taiteeseen kasvatuksen näkökulmasta ja kartoittaa kuvataideopettajien julkisen taiteen opetuskäyttöä 2010-luvulla (Myllyntaus, 2022, s. 171). Myllyntaus ja kollegat (2017, s. 55) ovat myös selvittäneet, miten nuoret kokevat julkisen taiteen teokset norjalaisen Frognin lukion arjessa.

Taideyliopiston vuonna 2023 julkaisema artikkelikokoelma *Julkisen taiteen äärellä - Näkökulmia julkisen taiteen tilaan* koostuu julkista taidetta ja sen ajankohtaisia ilmiöitä käsittelevistä kirjoituksista. Pekkilä (2023, s. 7) kuvaa kokoelman artikkeleiden syventyvän Suomessa toteutettuihin julkisen taiteen teoksiin ja projektien koordinointiin, prosesseihin ja johtamiseen. Kirjoituksissa avataan myös hankkeisiin osallistuneiden taiteilijoiden ja

julkisen taiteen asiantuntijoiden roolia sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja kokemuksia, hän jatkaa. Lundman (2023, s. 41–53) paneutuu kokoelman artikkelissa lähiöiden julkiseen taiteeseen. Hän pohtii, mitä lähiötaide tarkoittaa ja sitä, miten julkinen taide suhteutuu lähiötilaan ja taiteen tekemiseen lähiöissä. Lehtosen (2023, s. 183–198) kirjoitus *Taidemuseo vailla seiniä, kattoa ja lattioita – Nykyaiteen Lönnström-projektit julkisessa tilassa* kertoo Raumalla toimivan Lönnströmin taidemuseon uudistetusta, Suomessa ainutlaatuisesta toimintatavasta, jossa taidemuseon kiinteistö myytiin ja museo alkoi toteuttaa tehtävänsä Lönnström-projektien muodossa. Uusi konsepti sekä projektien huomattavat tuotantobudjetit ja työskentelykorvaukset ovat saaneet runsaasti julkisuutta samoin kuin ensimmäinen Lönnström-projekti, taiteilijaduon IC-98:n eli Visa Suonpään ja Patrik Söderlundin teos *Khronoksen talo* (joka on suljettu ihmisiltä tuhanneksi vuodeksi).

Tietoa julkisen taiteen hankkeista ja toteuttamisen tavoista tarjoaa sivusto Julkinentaide.fi, jota ylläpitää Suomen Taiteilijaseura yhteistyössä Taiteen edistämiskeskuksen, Ornamon, Suomen Kuvanveistäjäliiton, Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archifon, Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL:n kanssa. Sivustolle on koottu julkisen taiteen käsitteisiin liittyvä sanasto, jossa julkinen taide määritellään julkisella tai puolijulkisella paikalla, joko ulkona tai sisällä, olevaksi taiteeksi (Julkinentaide.fi, Julkisen taiteen sanasto, ei pvm.). Määritelmän mukaan julkisen taideteoksen voi rahoittaa valtio, kunta tai yksityisen taho. Julkisen taideteoksen kerrotaan voivan olla rakennuksista erillinen tai rakennuksiin integroitu ja se voi olla esimerkiksi maalaus, veistos, grafiikanteos, valokuvateos, videoteos, valo- tai ääniteos, esityksellinen tapahtuma tai näiden yhdistelmä.

Edellä kuvatussa julkisen taiteen määritelmässä nousevat esiin sanat julkinen- ja puolijulkinen tila. Sivustolla selitetään julkisen tilan tarkoittavan “kaikille avointa ja käytettävissä olevaa kaupunkitilaa, kuten katuja, toreja, puistoja, uimarantoja ja urheilukenttiä.” (emt.) Puolijulkisen tilan käytössä on puolestaan yleisölle rajoituksia. Puolijulkisista tiloista sivustolla mainitaan esimerkiksi kauppakeskukset, sairaalat ja kerrostalojen piha-alueet, jotka voivat olla kokonaan tai osittain yleisön käytettävissä tietyin rajoituksin.

Julkiseen taiteeseen liittyvissä keskusteluissa törmää monesti käsitteisiin prosenttiperiaate, prosenttitaide tai prosenttitaide. Kahta viimeisintä voidaan kuvailla

prosenttiperiaatteella toteutetuksi taiteeksi. Prosenttiperiaatteella puolestaan tarkoitetaan “pääöstä käyttää osa rakennushankkeen määrärahasta taiteeseen.” (Julkinentaide.fi, Julkisen taiteen sanasto, ei pvm.) Prosentilla viitataan siihen noin yhteen prosenttiin rakennushankkeen budjetista, joka käytetään taiteeseen. Prosenttiperiaatteen toteuttamiseksi on nykyään useita rahoitusmalleja. Prosenttiperiaatteen käsikirjassa taiteen tilaajalle (Pulkkinen, 2019, s. 5) kerrotaan, että prosenttiperiaatteen suosio kasvaa Suomessa vahvasti. Periaatteen mainitaan olevan vanha kansainvälinen käytäntö, joka on tunnettu myös Suomessa jo lähes sata vuotta. Pitkäikäisyyden ja myös suosion kasvun taustalla sanotaan olevan prosenttiperiaatteen selkeys ja joustavuus.

Prosenttiperiaatteen käsikirjassa taiteen tilaajalle (Pulkkinen, 2019, s. 6) summataan, kuinka “taide auttaa luomaan uudelle alueelle identiteettiä, ja teoksista muodostuu nopeasti yhteisiä maamerkkejä.” Saavutettavuuteen liittyen julkisen tai muissa yhteisissä paikoissa sijaitsevan taiteen kerrotaan olevan erityisessä asemassa, sillä se on kenen tahansa saavutettavissa ilman pääsymaksuja ja aukioloaikoja (emt.)

2.2 Saavutettavuus

Saavutettavuuden monitahoisen käsitteen määrittely vaihtelee hieman kontekstin mukaan. Leskelän (2019, s. 47) mukaan saavutettavuus tarkoittaa “ympäristön, toimintojen, palveluiden ja tuotteiden toteuttamista siten, että ne ovat mahdollisimman monen ihmisen saavutettavissa ja käytettävissä.” Hän tuo esiin myös sen, kuinka saavutettavuuden pyrkimys on tehdä yhteiskunnan toimintaan osallistumisen mahdolliseksi jokaiselle, riippumatta esteistä ja rajoituksista (esimerkiksi kuulo-, näkö-, kieli-, kognitiivinen- tai kulttuurinen rajoite).

Nieminen (2020, s. 287) muotoilee Leskelän tavoin saavutettavuuden käsitteen tarkoittavan “erilaisten sisältöjen ja työvälineiden – – rakentamista ja välittämistä eri ihmisryhmien käyttöön sopiviksi.” Käsitteellä viitataan monesti tietotekniikkaan, erityisesti maailmanlaajuisiin tietokoneverkkoihin. Tietotekniikkaa käytetään ympäri maailmaa, joten saavutettavuudesta puhuminen juuri sen yhteydessä on tarkoituksenmukaista. Saavutettavuuteen kiinnitetään huomiota esimerkiksi erilaisilla verkkosivuilla. Pyrkimys on se, että mahdollisimman monet ihmiset voisivat käyttää verkkosivuja helposti ja

sujuvasti. Saavutettavamman materiaalin luomiseen löytyy monia ohjeita, esimerkiksi sivustoilta Saavutettava.fi, Saavutettavasti.fi ja Saavutettavuusvaatimukset.fi. Nimenomaan museoiden saavutettavuutta parantamaan on luotu myös *Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslista* (Salonlahti & Salovaara, 2021). Tarkistuslistaa voi käyttää apuvälineenä museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden omatoimisessa arvioimisessa ja kehittämisessä (emt., s. 6).

WCAG-ohjeistus (Web Content Accessibility Guidelines) jakaa verkon saavutettavuuden neljään periaatteeseen: havaittavuuteen, hallittavuuteen, ymmärrettävyyteen ja käyttövarmuuteen (Leskelä, 2019, s. 65–66). Havaittavuus tarkoittaa sitä, että tieto ja käyttöliittymäkomponentit esitetään tavoilla, jotka käyttäjä havaitsee. Käyttöliittymäkomponenttien ja navigoinnin tulee olla hallittavia. Hallittavuus tarkoittaa sitä, että kaikkia toimintoja tulee olla mahdollista käyttää myös apuvälineiden kanssa. Saatavilla olevan tiedon tulee olla kielellisesti ymmärrettävää ja käyttöliittymän toiminnan loogista. Sisältö on pystyttävä tulkitsemaan useilla erilaisilla laitteilla ja ohjelmilla, eli sen on oltava käyttövarmaa. Näihin neljään periaatteeseen pohjaten WCAG-ohjeistuksessa luetellaan kriteerejä, joita noudattamalla voidaan parantaa verkkopalvelujen saavutettavuutta. Kriteerit jaetaan tasoon A (matalin taso), AA (keskitaso) ja AAA (korkein taso). Saavutettavuusdirektiivin vähimmäisvaatimus on AA, joka on käytössä esimerkiksi museoilla.

Hirvonen, Kinnunen ja Tiittula (2020, s. 18–19) esittelevät saavutettavuuteen läheisesti liittyvää käsitettä esteettömyys. Käsitteitä käytetään joskus toistensa synonyymeina, vaikka esimerkiksi tilojen ja palveluiden fyysistä saavutettavuutta tarkoittaessaan esteettömyyttä voidaan pitää saavutettavuuden alakäsitteenä. Esteettömyydellä voidaan tarkoittaa myös sitä, kuinka “esteettömät ympäristöt yhdessä saavutettavien palvelujen, käytettävien välineiden ja ymmärrettävän tiedon kanssa mahdollistavat yhdenvertaisen osallisuuden toteutumisen.” (Invalidiliitto ry, ei pvm.) Paananen ja kollegat (2023, s. 9) kuvaavat osallisuuden tarkoittavan mahdollisuutta merkityksellisiin suhteisiin, kuulumista yhteisöihin ja ryhmiin. Osallisuuteen liitetään myös mahdollisuus vaikuttaa itseään ja yhteisöään koskeviin asioihin. Särkelä-Kukko (2019, s. 232–234) kuvaa osallisuuden kokemuksen olevan kuin liima, joka pitää yhteisöjä kasassa ja vahvistaa yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta. Hän lisää osallisuuden kokemusten rakentuvan arkisista asioista, kuten kuulluksi ja huomioiduksi tulemisesta, sosiaalisista verkostoista, vaikuttamisesta ja

kohtaamisista. Osallisuuden käsitteen rinnalla mainitaan usein myös toimijuuden käsite, joka voidaan määritellä esimerkiksi kyvyksi ja mahdollisuuksiksi käyttää toimintakykyä arjessa.

Kinnunen ja Hirvonen (2020, s. 322–324) kokoavat yhteen kolme saavutettavampaan viestintään liittyvää vaihetta, kun pyrkimyksenä on lisätä osallisuutta ja osallistumista. Ensimmäinen vaihe on viestinnän saatavuus, jolla ilmaistaan sitä, että tieto, tuote tai palvelu on ylipäättään olemassa eli saatavilla. Esimerkkinä viestinnän saatavuudesta Kinnunen ja Hirvonen esittävät jonkin laitteen käyttöohjeet. Toiseen vaiheeseen, eli viestinnän saavutettavuuteen, on mahdollista päästä lisäämällä huomiota käytettävyyteen, ymmärrettävyyteen ja esteettömyyteen. Tiedon, tuotteen tai palvelun on siis oltava saatavilla vastaanottajalle sopivalla tavalla ja sopivassa muodossa. Käytettävyydellä tarkoitetaan käyttäjän kokemusta ja toimivuutta. Ymmärrettävyydellä viitataan usein tekstin ominaisuuteen kun taas esteettömyydellä tarkoitetaan tuotteiden ja palveluiden käytön fyysistä esteettömyyttä. Käytettävyys, ymmärrettävyys ja esteettömyys ovat saavutettavan viestinnän perusosa-alueita, joiden kautta voidaan päästä kolmanteen saavutettavamman viestinnän vaiheeseen eli osallisuuteen. Osallisuuteen liitetään vaikkapa yhdenvertainen mahdollisuus hankkia tietoa, osallistua päätöksentekoon, käyttää palveluita ja nauttia kulttuurielämyksistä.

Saavutettavuuden lähikäsitteistä on pro gradu -tutkielmani kontekstissa hyvä tuoda esiin myös niin sanottu design for all -ajatus. Leskelän (2019) sanoin se sopii hyvin kulttuuripalveluiden yleisperiaatteeksi ja sen voi kääntää yleissuunnitteluksi tai suunnitteluksi kaikille. Hän tarkoittaa sellaista suunnittelua, jossa otetaan huomioon ihmisten mahdollisuudet käyttää tuotetta, päästä rakennukseen, osallistua tilaisuuteen tai olla mukana sitä järjestämässä. Leskelän (emt., s. 74) mukaan design for all -ajatus ei koske vain rakennuksia ja rakennetun ympäristön saavutettavuutta, vaan myös tuotteiden ja palveluiden muotoilua.

2.3 Kielellinen saavutettavuus

Kielen avulla ilmaisemme itseämme, viestimme muiden kanssa sekä suoriudumme erilaisista tehtävistä. Voidaan todeta, kuten esimerkiksi Paananen ja kollegat (2023, s. 9),

että kieli on kytköksissä ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Tikkurilan taidereitin fokus on kielellisessä saavutettavuudessa.

Suomi on ollut monikielinen alue jo vuosisatojen ajan (Paananen ym., 2023, s. 12). Siitä huolimatta oman kielen tai kielimuodon käyttö voi olla vaikeaa. Paananen ja kollegat (emt., s. 12–13) nostavat esiin mahdollisia syitä vaikeuteen, joista ensimmäisenä mainitaan oma kieli, joka voi olla enemmistökielen vähemmän tunnettu muoto. Tällöin mahdollisuudet oman kielen käyttöön voivat olla rajallisia. Toisena Paananen ja kollegat mainitsevat kielen, jolle ei välttämättä anneta statusta itsenäisenä kielenä. Tällöin kyseisen kielen käyttäjien oikeuksia ei tunnisteta. Kolmanneksi tuodaan esiin kielellisen vähemmistön käytössä olevat kielet, joiden käyttömahdollisuudet rajautuvat vain tiettyihin konteksteihin.

Kieli on läsnä lähes kaikessa ihmisten välisessä toiminnassa ja kommunikoinnissa. Kieli on niin arkipäiväistä, että kiinnitämme siihen huomiota lähinnä vain silloin, kun siinä ilmenee jokin ongelma (Leskelä, 2019, s. 9). Saavutettavuutta voidaan lähestyä eri näkökulmista, joita ovat vaikkapa kognitiivinen saavutettavuus, fyysinen saavutettavuus (paljon yhtäläisyyksiä esteettömyyden kanssa) ja eri aistimistapojen huomioon ottaminen. Kielen saavutettavuudesta tai kielellisestä saavutettavuudesta puhuttaessa yhdistäviä lankoja löytyy lähes jokaiseen näkökulmaan, mutta monesti yhteyttä kognitiiviseen saavutettavuuteen korostetaan. Onhan kieli tiedon saavutettavuuteen keskeisesti vaikuttava tekijä. Tiedonvälityksen lisäksi saavutettava kieli mahdollistaa ihmisen oikeutta itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen.

Pyrkimys kielelliseen saavutettavuuteen näkyy esimerkiksi vuosittain 21.2. käynnistyvän *Satakielikuukauden* muodossa (Satakielikuukausi.fi). Satakielikuukausi on Kulttuurilla kaikille -palvelun koordinoima jakso, jolloin Suomessa ja muissa Pohjoismaissa juhlitaan kielten moninaisuutta erilaisissa tapahtumissa. Mukaan ilmoitettuja tapahtumia ja hankkeita yhdistää se, että ne huomioivat kielellisen moninaisuuden ja äidinkielen merkityksen.

2.4 Selkokieli

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä.

Yllä oleva on Suomessa käytetty selkokielen määritelmä. Suomen väestöstä 11–14 prosenttia eli noin 650 000–750 000 henkilöä tarvitsee selkokieltä (Juusola, 2019, s. 20). Selkokielen tarve on kasvanut ja kasvaa myös tulevaisuudessa esimerkiksi väestön ikääntymisen myötä (emt., s. 3). Selkokieli ei ole oma kielensä, vaan kutakin kieltä voidaan yksinkertaistaa muodostaen oma variantti, kuten suomen kielestä selkosuomi ja ruotsin kielestä lätt svenska (Paananen ym., 2023, s. 13). Leskelä (2019, s. 93) kirjoittaa, kuinka Suomessa selkokieltä tarkastellaan kielimuotona muiden kielimuotojen, kuten puhekielen, murteiden ja ammatti- ja erikoiskielten, joukossa. Kielimuodon ja kielen ero löytyy esimerkiksi kielioppisäännöistä ja niiden ehdottomuudesta, hän jatkaa. Kielessä erilaiset kieliopilliset ilmaukset voi usein todeta oikeiksi tai vääriksi, mutta kielimuodon yhteydestä löytyy tiettyä joustavuutta. Esimerkiksi selkokielellä omana kielimuotonaan ei ole kielioppia, vaan siinä noudatetaan suomen kielen kielioppia.

Selkokielen kehittäminen Suomessa alkoi 1970-luvun lopulla, erityisesti kehitysvammaisten henkilöiden tarpeita ajatellen (Leskelä, 2019, s. 85). Huomattiin, että selkokielestä voivat hyötyä myös muut. Selkokielisiä aineistoja alettiinkin kehittämään esimerkiksi muistisairaille henkilöille ja suomea opiskeleville maahanmuuttajille. Selkokielen tarpeelle on siis monia eri syitä, ja myös selkokielen tarpeen kesto vaihtelee pysyvästä tarpeesta väliaikaiseen.

Koska selkokielen tarve on yksilöllistä, on selkokieli jaettu helppoon selkokieleeseen, perusselkokieleeseen ja vaativaan selkokieleeseen (Leskelä, 2019, s. 103). Helppo selkokieli pyrkii kaikkein yksinkertaisimpaan ilmaisuun ja sopii niille henkilöille, joilla on eniten kielellisiä vaikeuksia. Perusselkokieli on tarkoitettu useimmille selkokielen käyttäjille. Yleensä, jos jonkin aineiston kerrotaan olevan selkokielinen, mutta selkokielen tasoa ei ole ilmaistu, tarkoitetaan perusselkokieltä. Vaativa selkokieli sisältää monipuolista kielellistä ilmaisua, mutta se on yhä yleiskieltä helpompaa (emt.)

3 PEDAGOGIIKKA JA JULKISEN TAITEEN KOKEMUKSEEN JA TULKINTAAN

Hiltusen ja kollegoiden mukaan “taidepedagogiikkaa toteuttava opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi sekä taiteessa ja taiteesta että taiteen avulla oppimista.” (Hiltunen ym., 2022, s. 114) Opettaja pohtii sitä, millaisia luovan ajattelun ja ongelmanratkaisun muotoja taidetoiminnassa toteutetaan ja kuinka osallisuutta ja innostuneisuutta taiteelliseen ilmaisuun sekä oppimiseen vahvistetaan, Hiltunen ja kollegat lisäävät. Taidepedagogista toimintaa toteutetaan erilaisissa oppimisympäristöissä, kuten vaikkapa taidemuseoissa. Museopedagogiikalla tarkoitetaan ekspansiivisen määritelmän mukaan kommunikointia, elämysten luomista ja kasvattamista (Wood, 2023, s. 2). Museopedagogiikan ytimen muodostavat museovieraiden tarpeisiin vastaaminen sekä museokokoelmien ja -elämysten tiedollisen-, tunteisiin perustuvan- ja sosiaalisen saavutettavuuden ja esteettömyyden korostaminen (emt., s. 3). Museopedagogiikka toimii kuin siltana museon ja sen kokoelmien sekä museovieraiden välillä (emt., s. 4).

Myllyntaus (2022, s. 171–186) paneutuu artikkelissaan *Julkisen taiteen pedagogiikkaa: Julkisen taiteen käyttö ja merkitys laajentuvissa oppimisympäristöissä* kouluissa, oppilaitoksissa ja niiden lähiympäristöissä esillä olevaan taiteeseen kasvatuksen näkökulmasta. Hän kartoittaa myös toteuttamassaan kyselytutkimuksessa eri puolella Suomea työskentelevien kuvataideopettajien suhtautumista julkiseen taiteeseen oppimis- ja opiskeluympäristöissä ja heidän käyttämiään opetusmenetelmiä (Myllyntaus, 2022, s. 177).

Kyselytutkimukseen osallistuneet opettajat määrittivät julkisen taiteen opetuksessaan kansalaiskasvatuksen kulttuurisena resurssina sekä itseisarvoisena ja hyödyllisenä opetusvälineenä ja -materiaalina (emt., s. 171). Myllyntauksen tutkimustulosten mukaan “julkinen taide oppimisympäristöissä tarjoaa ennen kaikkea mahdollisuuden keskusteluun, mielipiteen esittämiseen ja dialogiseen maailmasuhteeseen.” (Myllyntaus, 2022, s. 183) Kyseiset julkisen taiteen tarjoamat mahdollisuudet korostuvat myös Perusopetuksen opetuksen perusteissa 2014 esimerkiksi laaja-alaisissa osaamiskokonaisuuksissa *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu* sekä *Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen* (s. 12–13, 15–16). Mahdollisuudet keskusteluun ja mielipiteiden esittämiseen näkyvät Lukion opetussuunnitelman perusteissa 2019 (s. 20–21)

muun muassa lukion toimintakulttuurin lähtökohdissa osallisuuden ja yhteisöllisyyden teeman muodossa.

Kyselytutkimuksen vastausten mukaan teokset koulujen ja oppilaitosten puolijulkisissa tiloissa, julkisessa kaupunkitilassa, museoissa ja gallerioissa kuuluivat opettajien toteuttaman julkisen taiteen pedagogiikan piiriin (Myllyntaus, 2022, s. 171). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 nimetään kuvataiteen opetuksessa tutustuttavan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin niin vuosiluokilla 1–2, 3–6 kuin 7–9 (s. 228, 658, 1181). Myös Lukion opetussuunnitelman perusteissa 2019 (s. 344) mainitaan lukion kuvataiteen opetuksessa hyödynnettävien monipuolisesti museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Myllyntauksen (2022, s. 179–181) kyselytutkimuksen tulosten mukaan kuvataideopettajat käyttivät julkisen taiteen opetusmenetelminä tutustumista julkiseen taiteeseen ja arkkitehtuuriin sekä taidekierroksia museoissa, gallerioissa ja omassa koulussa, taiteilijaesittelyjä, taideteoksissa käytettyjen tekniikoiden opettelua, perehtymistä yleiseen historiaan, taidehistoriaan ja taiteen teoriaan, kuva-analyysien tekemistä sekä yhteisötaideteosten luomista. Kyselytutkimukseen vastanneet opettajat käyttivät selkeästi eniten julkista taidetta opetuksessaan taidekierrosten, eli julkiseen taiteeseen ja arkkitehtuuriin tutustumisen sekä museo- ja galleriavierailuiden, muodossa (emt., s. 180). Yksi taidekierrosten keskeinen opetusmenetelmä oli vastausten mukaan “veistoskävely” kaupungilla (emt.), mikä korostaa myös tutkielmaani kuuluvan Tikkurilan taidereitin asianmukaisuutta ja ajankohtaisuutta kuvataidekasvatuksen kentällä.

4 TUTKIMUKSELLINEN LÄHESTYMISTAPA

4.1 Taideperustainen toimintatutkimus

Kuten taideperustaisen toimintatutkimuksen nimikin jo lupaa, on sillä yhteyksiä taideperustaiseen tutkimukseen ja toimintatutkimukseen. Myös taiteellisen tutkimuksen traditiolla on vaikutuksensa. Jokela ja Huhmarniemi (2020, s. 41) määrittelevät artikkelissa *Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä* taideperustaista tutkimusta näin: ”Taideperustainen tutkimus tarkoittaa taiteellisen työskentelyn soveltamista tutkimusaineiston keräämiseen tai analysointiin usein siten, että menetelmä mahdollistaa yhteisön jäsenten aktiivisen osallistumisen tutkimusprosessiin.” Jokela ja Huhmarniemi tuovat esiin taideperustaisen tutkimuksen monialaisuuden. Taideperustaista tutkimusta toteutetaan monilla eri tieteenaloilla, kuten kasvatustieteessä ja yhteiskuntatieteessä. Taideperustaista tutkimusta tehdessä voidaan tarkastella tieteenalakohtaisesti taiteellisen toiminnan vaikutuksia esimerkiksi kasvatukseen, oppimiseen tai terveyden edistämiseen. Taideperustaiselle tutkimukselle on ominaista tutkimuksen sijoittuminen opettamisen, taiteen ja yhteisöjen väliin (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 42). Tutkimuksen voi nähdä myös eräänlaisena taiteen ja tieteen yhdistäjänä.

Heikkinen, Kaukko ja Salo (2023, s. 17) kirjoittavat toimintatutkimuksen pyrkivän käytännön hyötyyn. Toimintatutkimuksen avulla halutaan muuttaa toiminnan tapoja eli sosiaalisia käytäntöjä parempaan suuntaan. Sosiaalisista käytännöistä muodostetaan samalla uutta tietoa. Toimintatutkimus perustuu interventioon eli muutokseen pyrkivään väliintuloon, jonka avulla pyritään muuttamaan käytäntöjä (Heikkinen, Kaukko & Salo, 2023, s. 17–18). Toimintatutkimuksen prosessi on käytännönläheinen, osallistava ja reflektiivinen (Heikkinen, 2006, s. 15–37). Toimintatutkimuksen voi ymmärtää kahdella tavalla. Ensimmäisen tulkinnan mukaan toimintatutkimuksella tarkoitetaan menetelmää tai menetelmien kokonaisuutta, jonka avulla kehitetään järjestelmällisesti yhdessä tekemisen tapoja. Toimintatutkimuksen suunnittelun, toteutuksen, tiedonkeruun ja arvioinnin vaiheet seuraavat toisiaan systemaattisesti. Toisen tulkinnan mukaan toimintatutkimusta pidetään tutkimusmenetelmää laajempänä tutkimusstrategisena lähestymistapana, jonka ydin on toiminnan samanaikaisessa tutkimisessa ja muuttamisessa. Muutoksen nähdään tapahtuvan yhdessä kaikkien ihmisten kanssa, jotka osallistuvat toimintaan. Näkökannasta riippuen

toimintaan tarvitaan joukko ihmisiä tai vaikka vain yksi. Olennaista kaikelle toimintatutkimukselle on kuitenkin se, että tietoa tuotetaan käytäntöjen kehittämistä varten (Heikkinen, Kaukko & Salo, 2023, s. 18–19).

Jokela (2021, Taideperustainen tutkimus taidekasvatuksessa -kurssi, Lapin yliopisto) mainitsee taiteellisen tutkimuksen tekijöiden olevan ammattitaiteilijoita. Hän kertoo, että taiteellista tutkimusta määriteltäessä jäsennetään usein, onko kyseessä taidetta käsittelevä tutkimus, tutkimus taiteen tekemisen käytännöstä vai taiteellinen tutkimus jostakin taiteen ulkopuolisesta aiheesta. Borgdorff'n (2006, s. 16) mukaan taiteellinen työskentely on tutkimusta silloin, kun sen tavoitteena on laajentaa tietoaamme ja ymmärrystämme omintakeisella tutkimuksella. Taiteelliseen työskentelyyn perustuva tutkimus käynnistyy tutkimuskysymyksillä ja se hyödyntää siihen soveltuvia tutkimusmenetelmiä. Tutkimusprosessi ja -tulokset dokumentoidaan, jonka jälkeen tutkimus julkaistaan tiedeyhteisölle ja laajalle yleisölle (emt.)

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on kaikuja kaikista edellä mainituista. Toimintatutkimuksen suuntauksista erityisesti kehittämis- ja designitutkimus resonoi taideperustaisen toimintatutkimuksen kanssa. Erityislaatuista on se, että taideperustainen toimintatutkimus on kehitetty vastaamaan nimenomaan kuvataidekasvatuksen, yhteisöllisen taidekasvatuksen ja soveltavan taiteen tiedonintresseihin (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 40). Huhmarniemi (2016, s. 44–45) määrittelee taideperustaisen toimintatutkimuksen käynnistyvän tutkimuskysymyksellä tai -tehtävällä, joka on olennainen kuvataidekasvatuksen, soveltavan kuvataiteen tai kohteena olevien ympäristöjen ja yhteisöjen kannalta. Taideperustaisella toimintatutkimuksella pyritään tuottamaan käytännön muutosta sekä siihen liittyvää uutta tietoa, ymmärrystä ja osaamista (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 40). Taideperustainen toimintatutkimus on osa laadullisen tutkimuksen traditiota, vaikka taiteellista ja taideperustaista tutkimusta sovitellaankin välillä kolmanneksi tutkimussuuntaukseksi kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen lisäksi (emt., s. 45).

Taideperustaiseen toimintatutkimukseen – kuten toimintatutkimukseenkin – liitetään syklisyys, jolla tarkoitetaan tutkimuksen etenemistä tietyissä jaksoissa. Taideperustaisen toimintatutkimuksen parissa on mahdollista palata jaksoissa taaksepäin ja edetä muutenkin vapaammin verrattuna perinteisiin tutkimuksen tapoihin. Jokela ja Huhmarniemi (2020, s.

42) kertovat taideperustaiseen toimintatutkimukseen kuuluvan toimintatutkimukselle olennaisten suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja pohdinnan jaksojen lisäksi myös taiteen toimintatavat, intentiot ja käytännöt. He avaavat taideperustaisen toimintatutkimuksen syklisesti etenevän prosessin vaiheita näin:

Sen ensimmäinen vaihe sisältää tutkittavaan ilmiöön perehtymistä, tavoitteiden ja tutkimustehtävien määrittelyä, tutkimuksen organisointia, toiminnan suunnittelua, teoreettista ja taiteellista taustatyötä. Toisessa vaiheessa edetään taiteelliseen työskentelyyn tai vastaaviin interventioihin. Kolmannessa vaiheessa, käytännön toimintaan usein limittyen, kerätään toiminnasta relevantti tutkimusaineisto. Neljännessä syklin vaiheessa toimintaa seuraa kerätyn aineiston analyysi ja refleктоiva tarkastelu, teoreettista käsitteellistämistä ja seuraavien kehittämistavoitteiden täsmentämistä saavutettujen tutkimustulosten avulla.

(Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 45)

Huhmarniemen (2016, s. 44–45) sanoin taideperustaisessa toimintatutkimuksessa taiteellisten produktioiden tuottaminen on toiminnan kehittämisen menetelmä ja taiteelliset produktiot sekä niihin liittyvät havainnot muodostavat tutkimusaineiston. Taiteelliset produktiot eivät siis yleensä ole tutkimustulosten representointia, hän lisää. Tutkimuksen toteutuksen jälkeen se julkaistaan tiedeyhteisölle, taidemaailmalle ja laajalle yleisölle (emt.) Taideperustaista toimintatutkimusta arvioidaan erityisesti toimivuuden ja vaikuttavuuden perusteella (emt.)

Jokela ja Huhmarniemi (2020, s. 47–48) tuovat esiin taideperustaisen toimintatutkimuksen kaksi sovellutusaluetta. Taideperustainen toimintatutkimus voi olla joko prosessi- tai produktiokeskeinen. Molempiin sopii syklisyys ja edellä mainitut prosessin vaiheet, mutta eroavaisuuksia löytyy tutkimuksen organisoinnista, kanssatutkijoiden roolista, aineistonkeruun menetelmistä ja odotetusta lopputuloksesta. Prosessikeskeinen tutkimus pyrkii kehittämään organisaatioiden, ryhmien tai yhteisöjen toimintatapoja. Tämä tarkoittaa taidetoiminnan kehittämistä ryhmän yhteistyönä, uuden organisaation luomista ja kehittämistä taidetoimintaa varten tai organisaation toiminnan kehittämistä taidetoiminnan avulla. Prosessikeskeisen taideperustaisen toimintatutkimuksen fokus on usein esimerkiksi toimijoiden voimaantumisessa, identiteetin vahvistumisessa tai oppimisessa. Produktiokeskeinen taideperustainen toimintatutkimus tavoittelee – käytettävissä olevan

ajan ja resurssien puitteissa – parasta mahdollista lopputulosta. Tähän lopputulokseen pyritään yhteistyössä käyttäjien ja/tai asiantuntijoiden kanssa. Produktiokeskeisessä taideperustaisessa toimintatutkimuksessa syklit (usein ilmaistuna käsitteellä iterointi) muodostuvat suunnittelusta, testauksesta tai arvioinnista sekä parannuksista. Produktiokeskeisen menetelmän avulla voidaan kehittää esimerkiksi taideteoksia, tapahtumia ja tuotteita. Se voi myös tuoda esiin uusia ilmiötä ja tutkimustietoa.

4.2 Menetelmällisyys tutkielmassani

Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan tarve toimintatutkimukselle voi nousta yliopistoilta ja tutkijoilta, mutta usein aloite tutkimuksen tekoon syntyy tutkimuskohteelta tai esimerkiksi sitä edustavalta järjestöltä itseltään. Vantaan taidemuseo Artsin saavutettavuuden kehittämiseen liittyvä työ oli juuri alkanut museolla ennen kuin liityin osaksi sen työryhmää. Aloite tutkielman tekoon sen sijaan tuli minulta. Toimintatutkimukseen ja taideperustaiseen toimintatutkimukseen kuuluu vahvasti käytännönläheisyys. Tutkimuksen avulla halutaan muuttaa toiminnan tapoja eli sosiaalisia käytäntöjä parempaan suuntaan. Tikkurilan taidereitillä pyritään kehittämään museon toimintaa yhä saavutettavammaksi, eli tutkielmani pyrkii vaikuttamaan taidemuseo Artsin toimintatapoihin.

Taideperustaiseen tutkimukseen liitetään monialaisuus, mikä näkyy tutkielmassani Tikkurilan taidereitti -työn katseena taidekasvatuksen traditiosta sekä taideteos- ja näyttelypedagogiikasta kohti kielitiedettä, kielipolitiikkaa ja saavutettavuuden teemaa. Taideperustaiselle tutkimukselle on ominaista tutkimuksen sijoittuminen opettamisen, taiteen ja yhteisöjen väliin (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 42). Tikkurilan taidereitti -työssä taide on vahvasti läsnä, sillä työn yhtenä keskeisimpänä tavoitteena on tarjota uusia mahdollisuuksia tiedonsaantiin julkisen taiteen teoksiin liittyen. Tuotetuilla materiaaleilla pyritään tuomaan julkisen taiteen teoksia lähemmäs ihmisiä. Materiaaleissa esitellään kahdeksan teosta, joihin liittyvät tekstit toimivat monikielisinä teosteksteinä.

Leavyn (2009) mukaan kvantitatiivinen tutkimus tavoittelee arvovapautta, kun taas kvalitatiivinen tutkimus on lähtökohtaisesti arvosidonnaista. Hän kuvaa taideperustaista tutkimusta poliittiseksi, tiedostamista lisääväksi ja vapauttavaksi. Jokela ja Huhmarniemi

(2020, s. 45) pitävät Leavyn luonnehdintaa taideperustaisesta tutkimuksesta sopivana kuvailemaan myös taideperustaista toimintatutkimusta. Jokelan ja Huhmarniemen mukaan on tyypillistä, että taideperustainen toimintatutkimus on – vahvemmin kuin perinteinen laadullinen tutkimus – sosiaalisesti tai ympäristöpoliittisesti sidonnaista. Tutkielmani ja Tikkurilan taidereitti -työn pyrkimys saavutettavuuden ja erityisesti kielellisen saavutettavuuden edistämiseen sopii Leavyn, Jokelan ja Huhmarniemen kuvailuihin.

Tutkielmaani liittyvä prosessi etenee syklisesti. Prosessin vaiheet limittyvät toisiinsa ja raja niiden välillä voi olla sumea. Tutkielmassani prosessin vaiheissa palataan myös taaksepäin, eli prosessi etenee vapaasti. Jokela ja Huhmarniemi (2020, s. 45) nimeävät taideperustaisen toimintatutkimuksen ensimmäisen vaiheen sisältävän ilmiöön perehtymistä, tavoitteiden ja tutkimustehtävien määrittelyä, organisointia, suunnittelua sekä taustatyötä. Tutkielmassani nämä sisällöt näkyvät esimerkiksi tutustumisena Tikkurilan taidereittiin valittuihin kahdeksaan teokseen paikan päällä sekä teksti- ja äänitiedostojen kautta. Vantaan taidemuseo Artsilla oli jo alkanut taidereittiin liittyvä työ, joten tutustuin myös jo tehtyihin alustaviin suunnitelmiin. Muodostimme työryhmän ja tapasimme Teamsin välityksellä. Aloin perehtymään erityisesti saavutettavuuteen liittyvään kirjallisuuteen ja hahmottelin tutkimuskysymystäni.

Jokela ja Huhmarniemi (2020, s. 45) tuovat esiin taideperustaisen toimintatutkimuksen toisesta vaiheesta taiteelliseen työskentelyyn tai vastaaviin interventioihin etenemisen. Kolmanteen vaiheeseen he liittävät toiminnasta kerättävän tutkimusaineiston kokoamisen. Jokela ja Huhmarniemi jatkavat tämän limittyvän monesti käytännön toimintaan, ja näin tapahtuu myös tutkielmani prosessissa. Eeva Hytösen, Helena Eräkareen ja minun muodostama työryhmä käynnisti Tikkurilan taidereittiin liittyvien sähköisten materiaalien (sähköinen kartta) ja paperisten materiaalien (paperikartta ja työpajan ohjeistus) kehittämisen. Kehittäminen sisälsi uuden luomista, arviointia ja muokkausten tekemistä. Tutkielman toiseen ja kolmanteen vaiheeseen voidaan liittää myös selkokieliopintoihin osallistuminen. Tutkimusaineistoa on koottu aktiivista osallistuvaa havainnointia apuna käyttäen. Syklin viimeiseen eli neljanteen vaiheeseen Jokela ja Huhmarniemi (emt.) liittävät toimintaa seuraavan aineiston analyysin ja reflektoinnin. Heidän mukaansa vaiheeseen kuuluu myös teoreettista käsitteellistämistä sekä seuraavien kehittämistavoitteiden täsmentämistä.

Taideperustainen toimintatutkimus voi olla joko prosessi- tai produktiokeskeinen. Tutkielmani edustaa produktiokeskeistä taideperustaista toimintatutkimusta, sillä Tikkurilan taidereitillä tavoiteltiin käytettävissä olleen ajan ja resurssien rajaamana parhaita mahdollisia lopputuloksia. Lopputuloksiin, eli ArcGIS -ohjelmalla tehtyyn sähköiseen karttaan ja paperimateriaaleihin, pyrittiin kolmihenkinen työryhmämme (Eeva Hytönen, Helena Eräkare ja minä), Vantaan taidemuseo Artsin henkilökunnan, Vantaan kaupungin graafikon, Vantaan kaupunkimittausinsinöörin, kääntäjien ja muiden asiantuntijoiden voimin. Produktiokeskeisessä taideperustaisessa toimintatutkimuksessa suunnitellaan, testataan tai arvioidaan sekä tehdään parannuksista. Näin toimittiin myös Tikkurilan taidereittiin liittyvän työn aikana esimerkiksi teostekstejä luodessa: ensin yksi työryhmän jäsen kirjoitti alustavan teostekstiehdotuksen, jonka jälkeen sitä arvioitiin yhteisesti. Tekstiin tehtiin parannuksia arvioiden pohjalta. Jokela ja Huhmarniemi (2020, s. 47–48) kirjoittavat, kuinka produktiokeskeinen menetelmä taipuu esimerkiksi taideteosten, tapahtumien ja tuotteiden kehittämiseen sekä voi tuoda esiin uusia ilmiötä ja tutkimustietoa. Vantaan taidemuseo Artsin julkisen taiteen saavutettavuuden kehittämiseen tähtäävän projektin pilottivaiheessa luotiin Tikkurilan taidereittiin liittyvä sähköinen kartta, lapsille suunnattu paperikartta sekä työpajan ohjeistus. Tikkurilan taidereitin pohjalta järjestettiin myös opastettu kierros *Kukkuu!* -taidefestareilla sekä taidenäyttely Galleria K:ssa.

4.3 Eettinen perusta ja arviointi

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteiden (luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto) noudattamista ja avoimuutta muun muassa tutkimukseen vaikuttaneesta tutkijapositiona, arvoista ja asenteista (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje, 2023, s. 11–14). Olen toiminut Tikkurilan taidereitti -työssä sekä aktiivisena kehittäjänä että tutkijana. Tikkurilan taidereitin ytimessä on pyrkimys saavutettavampaan julkiseen taiteeseen, ja tämä pyrkimys ohjaa myös tutkielmaani. Tutustuminen kielelliseen saavutettavuuteen ja keinoihin sen tavoittamiseen näkyy esimerkiksi tutkielmani yhteistyössä toteutetussa taiteellisessa osiossa eli Tikkurilan taidereitin sähköisessä kartassa. Tutkielmaani vaikuttaneet yhteistyötahot (ks. Johdanto) ovat olleet tietoisia pro gradu -tutkielmastani. Arvostus kollegoita kohtaan ilmenee konkreettisesti esimerkiksi pyytämässäni luvissa kahden Teams-palaverin tallentamiseen

tutkielmaani varten. Huhmarniemi (2016, s. 71) huomioi taiteelliseen tutkimukseen liittyen, kuinka hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen voi tarkoittaa muun muassa taiteellisten produktioiden dokumentointia ja dokumentoinnin saavutettavuutta näyttelyjen päätyttyä. Vantaan taidemuseo Artsi toteutti Tikkurilan taidereittiä esittelevän näyttelyn Galleria K:hon ajalle 29.2.–28.4.2024. Tutkielmani taiteellisen produktion, Tikkurilan taidereitin sähköisen kartan, toteuttamisprosessi on dokumentoitu pro gradu -tutkielmaani. Sähköinen kartta on myös avoimesti käytettävissä Vantaan taidemuseo Artsin nettisivujen kautta ([Artsimuseo.com/tikkurilantaidereitti](https://artsimuseo.com/tikkurilantaidereitti)).

Heikkinen ja Huttunen (2023, s. 217–266) kirjoittavat toimintatutkimuksen validointiperiaatteista. He tekevät huomion siitä, kuinka toimintatutkimusta ei voi arvioida samalla tavalla kuin muuta tutkimusta (Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 217–218). Syy tälle löytyy toimintatutkimuksen tarkoituksesta; perinteisen tiedonhankinnan lisäksi se pyrkii muuttamaan sosiaalisia käytäntöjä (emt.) Heikkinen ja Huttunen (emt.) kirjoittavat esimerkiksi realibiteetin (=luotettavuus, koetta toistettaessa saadaan samanlaisia mittaustuloksia) ja toimintatutkimuksen suhteesta. He kertovat realibiteetin olevan hyvä, jos käytetty mittari antaa uudestaan ja uudestaan samoja tuloksia. He jatkavat:

Mutta koska toimintatutkimuksen tarkoituksena on muuttaa todellisuutta, tuntuu ristiriitaiselta ottaa arvioimisen kriteeriksi se, että saataisiin kerta toisensa jälkeen sama tulos. Jos sama tulos saataisiin, toimintatutkimus olisi epäonnistunut, koska sen tarkoitushan on päinvastainen: uudella mittauskerralla havaintojen pitäisikin olla erilaiset kuin lähtötilanteessa. (Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 218)

Myös Kaukko ja Kiilakoski (2023, s. 147) tuovat esiin huomion siitä, kuinka toimintatutkimuksen käsitys totuudesta ja tiedon luotettavuudesta poikkeaa osittain perinteisistä tavoista hahmottaa tiedon luotettavuutta ja uskottavuutta. He korostavat, kuinka kyseisestä jännitteestä huolimatta tieteen teon normit koskevat luonnollisesti myös toimintatutkimusta (emt.) Toimintatutkimuksen validointiperiaatteet voidaan jakaa esimerkiksi historiallisen jatkuvuuden periaatteeseen, reflektiivisyyteen, dialektisuuteen, toimivuuteen, havahduttavuuteen ja adekvaattisuuteen (ks. Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 223). Myös taideperustaisen toimintatutkimuksen arviointiin voi hakea mallia näistä validointiperiaatteista.

5 TIKKURILAN TAIDEREITIN TOTEUTUSPROSESSI

5.1 Työryhmä muodostuu, suunnittelu alkaa

Lähestyin Vantaan taidemuseo Artsia sähköpostitse 8.12.2020 tiedustellen mahdollisuutta yhteistyöhön. Kerroin olevani kiinnostunut museopedagogiikasta ja kysyin, onko museolla mahdollisesti alkamassa tai käynnissä projekti tai hanke, johon voisin osallistua. Seuraavana päivänä sain vastauksen Eeva Hytöseltä, Artsi-museon yleisötyön amanuenssilta. Eeva kertoi uuden museopedagogisen projektin olevan kyseessä melkeinpä aina, kun uutta taidenäyttelyä aletaan suunnittelemaan. Jokainen näyttely on oma projektinsa ja näyttelyiden sisällöt vaihtelevat paljon. Säännöllisestä, pysyvästä toiminnasta Artsilla Eeva kertoi *Värikkäitä ääniä* -vauva- ja taaperopajoista, jotka toteutuvat keväisin ja syksyisin erillään näyttelytiloista.

Värikkäitä ääniä -työpajojen lisäksi Artsilla oli käynnistymässä kokoelmiin ja julkiseen taiteeseen liittyvä työ. Eeva kertoi julkisen taiteen teosten olevan osa Vantaan kaupungin taidekokoelmaa ja kokoelmasta huolehtimisen osa museon perustehtävää. Julkisia taideteoksia on ympäri Vantaata lännestä itään puistoissa, julkisissa rakennuksissa ja katukuvassa. Artsilla oltiin tuottamassa julkisen taiteen saavutettavuuteen liittyvää materiaalia, joka etenisi kevästä 2021 alkaen kaupunginosittain yksi taidereitti kerrallaan. Sovimme Teams-palaverin, jossa Eeva Hytönen sekä *Värikkäitä ääniä* -vauva- ja taaperopajoista vastaava taidekasvattaja Helena Eräkare kertoisivat työstä enemmän. Teams-alusta muodostuikin tärkeimmäksi yhteydenpitovälineeksemme koko työskentelyn ajaksi.

Värikkäitä ääniä -vauva- ja taaperopajat käynnistyivät syksyllä 2008, kun Helena Eräkare ideoi pajatoimintaa Vantaan taidemuseo Artsin kaikkein pienimmille kävijöille. Ensimmäiseen pajaan osallistui kolme vanhempaa ja kolme lasta, mutta heti seuraavaan pajaan mennessä kävijämäärä nousi viiteenkymmeneen lapseen ja vanhempaan (Eräkare, 2020). Myöhemmin osallistujien määrää rajattiin ennakoilmoittautumisella, mikä näkyi pieninä ryhminä sekä kiireettömänä tunnelmana. *Värikkäitä ääniä* -pajoissa on luotu kolme tilaa päävärien – sininen, punainen ja keltainen – mukaan. Tilat on jaettu toisistaan verhoilla ja jokaisessa niistä on kokoelma tilan värin mukaisia esineitä ja asioita, kuten leluja, mattoja ja tyynyjä. Tiloissa on myös oma äänimaailmansa. Pajoissa ei edetä valmiin

suunnitelman mukaan, vaan jokainen lapsi voi toimia tiloissa oman mielenkiinnon ohjaamana. Pajoissa kannustetaan ja rohkaistaan lasta sekä iloitaan yhdessä (emt.)

COVID-19-pandemia toi epävarmuutta Värikkäitä ääniä -pajojen toteutumiseen. Vaikka jokaisessa pajassa oli rajattu osallistujamäärä, emme voineet olla varmoja niiden toteutumisesta pandemian aiheuttamien rajoitusten vuoksi. Tästä syystä päätin keskittyä pro gradu -tutkielmassani Vantaan taidemuseo Artsin toiseen pidempiaikaiseen työhön, joka keskittyy julkisen taiteen saavutettavuuden kehittämiseen. Värikkäitä ääniä -vauva- ja taaperopajoissa toiminta tapahtuu valmiin, Helena Eräkareen kehittämän konseptin mukaan kun taas julkisen taiteen saavutettavuuteen keskittyvä työ oli vasta alkamaisillaan. Kokosimme 14.1.2021 julkisen taiteen saavutettavuuden kehittämiseen kolmihenkinen työryhmän, jonka jäsenenä toimi lisäksi Artsin Eeva Hytönen ja Helena Eräkare. Hahmottelin tutkielmani tavoitteena olevan kartoittaa, kuinka Artsin työ tukee julkisen taiteen saavutettavuutta vantaalaisille. Mainitsin Eevalle ja Helenalle mahdollisuudestani osallistua taidereittimateriaalien kehittämiseen samanaikaisesti kun havainnoisin koko saavutettavuuteen tähtäävää työtä. Työryhmämme muodostumisen aikaan Artsilla oli vahva etätyösuositus.

Julkisen taiteen saavutettavuuteen keskittyvään työhön liittyen tiedettiin, että ensimmäinen toteutettava taidereitti tulisi olemaan Tikkurilassa. Prosessi keskittyisi siis siellä sijaitseviin Artsin kokoelmaan kuuluviin julkisen taiteen teoksiin. Tikkurilan taidereitin suunnittelu ajoittuisi keväälle 2021, ja se toimisi väistämättä verrokkikohteena muille mahdollisille taidereiteille. Alustavan suunnitelman mukaan seuraavana kohteena toimisi Vantaan kaupunginosa Leinelä, jonka taidereitti toteutettaisiin syksyllä 2021. Tutkielmani rakentuu projektin pilottivaiheen eli Tikkurilan taidereitin suunnittelun, toteutuksen ja tutkimisen ympärille. Tikkurilan taidereittiin liittyvien kokemusten pohjalta työtä on mahdollista jatkaa Vantaan muihin kaupunginosiin.

5.2 Alustava suunnitelma ja aikataulu

12.2.2021	Tutustuminen Tikkurilan taidereitin teoksiin
Maaliskuun loppu	Teostekstit kääntäjille
Huhtikuun alku	Printtimateriaalit (taidereittikartta lapsille ja flyerit) painoon
Huhtikuu	Teostekstit selkokielelle, nettimateriaalin työstäminen (verkko- ja mobiiliversio)
Toukokuu	Kalastajatyttö korjattu
Toukokuun alku	Testiryhmät
15.5.2021 Vantaan päivä	Tikkurilan taidereitin materiaali valmis ja julkaistu, ensimmäinen lapsiryhmä tutustuu reittiin
Syksy 2021 eteenpäin	Leinelän taidereitin materiaali valmis ja julkaistu Työskentely jatkuu myöhemmin Myyrmäen, Hiekkaharjun ja Kivistön taidereitteihin

Yllä oleva taulukko esittelee Tikkurilan taidereittiin liittyvän työn alustavan suunnitelman ja aikataulun. 12.2.2021 tutustuin paikan päällä Tikkurilan taidereitin muodostaviin julkisen taiteen teoksiin. Otin teoksista valokuvia ja hahmotin teosten luomaa kokonaiskuvaa. Teokset ovat Merja Rankin *Tarinapuu/JUURIjajuuri*, Outi Turpeisen *Apaja*, joka muodostaa teoskokonaisuuden yhdessä Maisemasuunnittelu Gretel Hemgårdin *Vesipeilin* kanssa, Laila Pullisen *Ajan henki, aineen vanki*, Outi Turpeisen *Matkalla kotiin*, Jaana Brinckin *Rangalla*, Jaana Brinckin *Aavalla*, Helena Hietasen ja Jaakko Niemelän *Kartasto 1708/2018* sekä Riikka Latva-Sompin *Kotiseutu*. Jaana Brinckin, Riikka

Latva-Sompin, Merja Rankin ja Outi Turpeisen eli Art4 -taiteilijaryhmän teokset sijaitsevat aivan Tikkurilan keskustassa, Tikkurilantorilla ja Kirjastopuistossa. Nämä kuusi teosta muodostavat Art4:n laatiman Koti-teemaisen taidekonseptin. Tikkurilan Kirjastopuisto ja Tikkurilantori on palkittu Vuoden 2017 ympäristörakenteena. Tik'kuja -suunnitelman ja julkisen taiteen konseptin on luonut Maisemasuunnittelu Hemgård. Helena Hietasen ja Jaakko Niemelän valotilataideteos *Kartasto 1708/2018* sijaitsee Tikkurilan Asematien eteläisellä alikululla. Laila Pullisen pronssiveistos *Ajan henki, aineen vanki* sijaitsee Vantaan kaupungintalon viereisellä Lauri Lairalan aukiolla.

Kolmihenkinen työryhmämme (Eeva Hytönen, Helena Eräkare ja minä) toteutti teoksiin liittyvät teostekstit, joissa kerrotaan lyhyesti teoksista. Alustavan suunnitelman mukaan tekstien kirjoittamiseen oli varattu aikaa maaliskuun 2021 loppuun, jonka jälkeen teostekstit lähetettäisiin käännettäviksi muille kielille. Huhtikuun alku oli suunniteltu ajaksi, jolloin Tikkurilan taidereittiin liittyvät paperimateriaalit menisivät painettaviksi. Alustavassa suunnitelmassa paperimateriaalit muodostuivat Tikkurilan taidereitin paperisesta kartasta sekä flyereista, joilla suunnitelman mukaan voisi jakaa tietoa Tikkurilan taidereitistä. Huhtikuussa 2021 oli suunnitteilla suomenkielisten teostekstien muokkaaminen selkokielisiksi sekä samanaikainen työskentely Tikkurilan taidereitin sähköisen kartan parissa. Yksi taidereitin teoksista, Merja Rankin ja Outi Turpeisen *Apaja*, oli vahingoittunut. Teokseen kuuluvan kalastajatyttöä esittävän pronssisen veistoksen korjaamisen arvioitiin olevan valmis toukokuussa 2021. Korjauksen jälkeen, toukokuun alkupuolella, oli suunnitelmassa testata Tikkurilan taidereitin toimivuutta. Kaikkien Tikkurilan taidereittiin liittyvien materiaalien arvioitiin olevan valmiita ja julkaistu 15.5.2021 mennessä. Samana päivänä vietetään Vantaan päivää, jolloin ajatuksena oli järjestää Tikkurilan taidereitin opastettu kierros koululaisryhmälle. Tikkurilan taidereittiin liittyvien kokemusten pohjalta työtä jatkettaisiin seuraavien taidereittien toteuttamiseen syksyllä 2021. Ensimmäisenä työ jatkuisi Leinelän taidereittiin, johon liittyvä materiaali olisi valmis ja julkaistu syksyllä 2021. Leinelän taidereitin jälkeen työskentelyn oli suunniteltu etenevän Myyrmäen, Hiekkaharjun ja Kivistön taidereitteihin.

5.3 Suunnitelmat tarkentuvat

Tikkurilan taidereitti on julkisen taiteen saavutettavuuteen keskittyvän projektin pilottivaihe, ja uuden äärellä esimerkiksi työn määrää voi olla haasteellista arvioida etukäteen. Taidereittiin liittyvät suunnitelmat ja aikataulut kehittyivät prosessin aikana. Mahdollisuuksia oli moneen, ja lopullista rajausta tehtiin läpi työn. Tiettyjä rajoituksia tekemällä pystyimme keskittymään paremmin valittuihin työn osiin.

Ensimmäinen tapaaminen Vantaan kaupungin graafikko Kari Tervon kanssa Tikkurilan taidereitin paperimateriaaleihin liittyen oli 17.3.2021. Koululaisille suunnattu paperikartta valmistui heinäkuun alussa 2021, joten toukokuulle 2021 alustavassa suunnitelmassa ajoitetut kartan testaamiset ja koululaisryhmän opastettu kierros siirtyivät. Työryhmämme järjesti ensimmäisen palaverin sähköisen kartan perustamiseen liittyen Vantaan kaupunkimittausinsinööri Ossi Örnin kanssa 18.3.2021 ja sähköinen kartta saatiin valmiiksi 7.5.2021.

Huhtikuun 2021 lopulla Vantaan taidemuseo Artsilla suunniteltiin tiistaille 11.5.2021 Tikkurilan taidereitin opastettua kierrosta. Kyseessä olisi ollut Eeva Hytösen vetämä kaverikävely, joka on kaikille avoin konsepti. Konseptilla on Vantaalla hyvin erilaisia muotoja, kuten roskakävely ja luontokävely. Suunnitelmissa oli kuvata kierros, jos kokoontumisrajoitukset olisivat sellaiset, ettei opastukselle saa tulla mukaan yleisöä. Suunnittelimme Eevan kanssa, että voisin tulla mukaan. Opastus peruuntui, kun uusien rajoitusten ilmoittamisen myötä selvisi että museo ei aukea ja kaikki yli kuuden henkilön kokoontumiset kielletään. Tikkurilan taidereitin videointi oli tarkoitus tehdä nostamaan Vantaan kaverikävelyitä ja niiden eri muotoja. Kun kaverikävelyitä ei voitu järjestää, niin myös videointi jäi.

Tikkurilan taidereitti -työn alussa mukana kulki suunnitelmia taidereitin kuvailutulkatusta materiaalista. Vantaan taidemuseo Artsilla esimerkiksi opastettuja kierroksia on mahdollista räätälöidä erilaisiin tarpeisiin sopiviksi, joten koimme myös työryhmänä Tikkurilan taidereitin monipuolisuuden tärkeäksi. Kuvailutulkkaus on näkynyt Artsin toiminnassa aikaisemmin, ja työryhmämme jäsenenä Eeva Hytösellä on kokemusta kuvailutulkattujen opastusten vetämisestä. Päätimme kuitenkin projektin pilottivaiheessa jättäytyä kuvailutulkatun materiaalin tuottamisesta resurssisyistä. Kuvailutulkatun

materiaalin lisäksi rajauksia jouduttiin tekemään myös Tikkurilan taidereitin kieliversioihin liittyen. Alustavan suunnitelman mukaan Tikkurilan taidereitin teostekstit olisivat saatavilla suomeksi, englanniksi, ruotsiksi, viroksi, venäjäksi ja selkosuomeksi. Työn edetessä kieliversiot rajattiin suomeen, Englantiin, ruotsiin, venäjään ja selkosuomeen.

5.4 Viesti perille selkokieliopetuksen opein

Osallistuin yhdessä Eeva Hytösen ja Helena Eräkareen kanssa 24.03.2021 ja 29.03.2021 järjestettyyn *Viesti perille asenteella - sukellus selkokieleen* -koulutukseen. Koulutus järjestettiin etäyhteydellä Satu Itkosen ohjaamana. Koulutuksen oppimateriaalit olivat Itkosen, Selkokeskuksen ja Leela-Leskelän käsialaa. Satu Itkonen on toiminut Selkokeskuksen asiantuntijana 2010-luvun alusta alkaen ja hän ohjaa teksti- ja vuorovaikutuskoulutuksia erityisesti museoalalla. Itkonen on myös kirjoittanut viisi selkokielistä taidekirjaa ja muita selkotekstejä.

Koulutuksessa tutustuimme selkokieleen perusteisiin: mitä se on ja kuka siitä hyötyy. Opimme selkokielen tarkoittavan suomen kielen muotoa, joka on mukautettu yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Selkokeskuksen vuonna 2019 julkaiseman arvion mukaan yleiskieli on liian vaikeaa noin 650 000–750 000 ihmiselle Suomessa, eli noin 11–14 prosentille väestöstä (Juusola, Selkokielen tarvearvio 2019, s. 3).

Pohdimme koulutuksessa selkokielen mahdollisuuksia erilaisissa taide-, museo- ja kulttuuriympäristöissä. Tämä siksi, että suurella osalla koulutukseen osallistuneista oli taustaa museoalalla. Keskustelimme siitä, näkyykö selkokieli töissämme. Kiinnitimme huomiota esimerkiksi teksteihin museoissa ja kulttuurikohteissa ja mietimme, kenelle ne on suunnattu. Olen kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka selkokielisten materiaalien ja toiminnan tarjoaminen museoissa on lisääntynyt. Esimerkiksi Ateneumin taidemuseo kiinnittää laajasti huomiota selkokielisyyteen muun muassa selkokielisten näyttelytekstien ja opastettujen kierrosten muodossa (ks. Ateneum.fi/ateneum-selkosuomeksi).

Mahdollisista haasteista selkokieleen liittyen töissämme huomasimme yhtäläisyyksiä siinä, että joskus voi olla vaikeaa tiedostaa, onko selkokieli opastus liian vaikea vai ehkäpä liian yksinkertaistettu. Olen huomannut, kuinka ystävällinen museovierailija saattaa sanoa

ymmärtäneensä kerrotun, vaiikkei olisikaan ymmärtänyt. Kenties vierailija ei halua itseensä kiinnitettävän huomiota tai haluaa olla kohtelias. Vastaava tilanne oli tuttu myös monille muille koulutukseen osallistuneille. Totesimme, että museo-oppaan tulee harjoitella lukemaan tilanteita: monesti ymmärryksen tai hämmennyksen voi lukea ihmisten kasvoilta. Selkopuhetta käyttäessä tärkeintä on kohdata ihminen. Läsnaolo ja turvallisuuden tunne ovat edellytyksiä hyvään vuorovaikutukseen.

Selkopuhe tapahtuu yleensä tilanteissa, jotka vaativat nopeaa reagointia. Keskustelun etenemistä voi ennakoida etukäteen vain rajatusti, joten selkopuheen harjoittelu lienee tarkoituksenmukaisinta aidoissa tilanteissa. Koulutuksen aikana keskityimmekin harjoittelemaan selkokielen tekstin kirjoittamista. Kirjoittamiseen pätee samankaltaisia ohjeita kuin puhumiseenkin, mutta kirjoittamiseen voi käyttää enemmän aikaa. Harjoittelimme kirjoittamaan selkosuomeksi esimerkiksi sen, mitä me jokainen teemme työksemme. Tarkastelimme jokaisen kirjoitusta ja pohdimme yhdessä, mikä teksteissä oli hyvää ja mitä voisi mahdollisesti kehittää. Huomasimme kuinka vaikeaa ammattisanasto voi olla. Monet vaikkapa museoalan ammattinimikkeistä (amanuenssi, intendentti, kuraattori) ovat haastavia ymmärtää.

Selkotekstiä kirjoittaessa kiinnitetään huomiota sanastoon sekä lauseiden ja virkkeiden pituuteen ja rakenteeseen. Kirjoittaessa käytetään luovuutta samalla tavalla kuin muussakin kirjoittamisessa. Selkoteksti on johdonmukaista ja nimensä mukaan selkeää. Vaikka tekstistä rajataan ja karsitaan informaatiota, on muistettava ettei mitään olennaista jää kertomatta. Kevään 2021 selkokielenkoulutus antoi hyvät lähtökohdat Tikkurilan taidereittiin liittyvien tekstien tuottamiseen. Saamiimme konkreettisiin ohjeisiin ja käytyihin keskusteluihin oli hyvä palata työskentelyn lomassa.

6 PILOTTIVAIHEEN TUOTOKSET TUTKIELMAN AINEISTONA

6.1 Teostekstit saavutettavuuden tukijoina

Kartasto 1708/2018

Helena Hietanen (1963–) & Jaakko Niemelä (1959–)

2018, rei'itetyt rst-paneelit, betoni

Tikkurilan aseman alikulkutunnelin seinään, kattoon ja lattiaan levittäytyvä teos läpäisee valoa teräkseen leikatuista erikokoisista rei'istä. Alikulun lattia on kuin suuri graafinen vedos, ja se on toteutettu graafisen betonin tekniikalla ja toistaa samaa kartastoaihetta. Ne muodostavat kuvan, joka viittaa vuoden 1708 historialliseen karttaan Tikkurilan seudusta. Kartan piirsi 1600- ja 1700-luvuilla työskennellyt tunnettu maanmittari ja kartantekijä Samuel Brotherus.

Vuonna 1708 Vantaa oli osa Ruotsia ja seudun nimi oli Helsingin pitäjä. Tikkurila oli yksi seudun monista jo keskiajalla perustetuista kylistä. Vuonna 1708 Tikkurilan keskus sijaitsi nykyisen Viertolan alueella, nykyisellä Tikkurilan asemaseudulla oli tuolloin peltoa ja metsää.

Teoksen toteutuksessa on ollut mukana arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäki.

Apaja / Vesipeili

Apaja

Merja Ranki (1955–2019), Outi Turpeinen (1971–)

2016, pronssi, terästanko, kierrätyslasi, valokuitu, valokivi

Vesipeili

Gretel Hemgårdin toimisto

2016, musta kiiltävä graniittilaatta, vesi

Istahda hetkeksi Vesipeili -altaan äärelle ja luo oma tarinasi Apaja -teoksen elementeistä! Apaja muodostuu kalatyttöä-, salkkua-, hattua- ja villatakkia esittävästä pronssiveistoksista. Lisäksi altaassa voi nähdä kierrätyslasista tehtyjä lohikaloja, viitaten Vantaan vaakunaan. Pimeään aikaan teoskokonaisuus on valaistu Valoa Design Oy:n suunnittelemana.

Apaja -teoskokonaisuuden nimi viittaa onnistumiseen ja löytämiseen, oikeaan aikaan ja paikkaan. Apaja voi kertoa kalaonnesta, tai aivan muunlaisesta onnesta. Teos rakentaa myönteistä näköalaa tulevaan.

Kenen altaan reunalla olevat vaatteet ovat? Saako lapsi kaloja? Miten lohia kalastetaan?

Kotiseutu

Riikka Latva-Somppi (1969–)

2015, Corten-teräs, valaisimet; kuulapuhallettu Korpilahden musta graniitti ja hiekkapuhallettu teksti; GoBo -profiilivalaisin, projektiio

Moniosainen teos rakentuu kotiseutuneuvos Lauri Leppäsen tekstien ympärille, jotka on käännetty kolmelletoista Vantaalla yleisesti puhutulle kielelle. Vantaa on monikielinen kaupunki, sillä täällä puhutaan äidinkielenä yli 120 eri kieltä (tilasto 2019).

Leppäsen 1950-luvulla kirjoittamat tekstit käsittelevät rakkautta kotiseutua ja luontoa kohtaan sekä Vantaan ympäristön jatkuvaa muutosta.

Kotiseutu -teos tuo lauseet hiekkapuhallettuina torin- ja puiston kiveyksiin sekä plasmaleikattuina parkkihallien sisäänkäyntien kolmeen teräksiseen P-kirjaimeen. Leppäsen tekstit kertovat Tikkurilan paikalla aiemmin olleesta korpi- ja peltomaisemasta, ja ne saavat miettimään luonnon nykytilaa.

Valaistus tuo teoksen osiin uutta näkökulmaa hämärän aikaan. Torin kiveykseen piirtyvä varjo on osa teosta, ja luo illuusion puun lehdistä.

Aavalla

Jaana Brinck (1972–)

2015, tulosteteippaus lasille. Valosuunnittelu Valoa Design Oy ja Sun Effects Oy

Kerrostalon katutasossa, parkkihalliin johtavan sisäänkäynnin tuulikaapissa oleva teos luo illuusion katossa virtaavasta vedestä ja pinnan alla olemisesta. Teoksen valot muuttuvat vuodenajoittain.

Vesi viittaa aiheena Vantaanjokeen, jolla on suuri merkitys Vantaan historiassa ja asuttamisessa. Teoksen virtaava liike symboloi myös ihmisiä, jotka virran lailla ovat löytäneet kotinsa Vantaalta 1950-luvulla kiihtyneen kaupungistumisen luomasta muuttoliikkeestä lähtien.

Tarinapuu / JUURIjajuuri

Merja Ranki (1955-2019)

Tarinapuu

2016, plasmaleikattu corten-teräs

JUURIjajuuri

2013, katto- ja seinämaalaus

Kaksiosainen teos koostuu noin kuusi metriä korkeasta teräsrakenteisesta veistoksesta sekä sen alapuolella parkkihallissa olevista katto- ja seinämaalauksista. Veistos kuvaa puuta, jonka juuret jatkuvat maan alle katto- ja seinämaalauksiin.

Taiteilija on inspiroitunut Sakari Topeliuksen sadusta Koivu ja tähti, jossa Tarinapuun tavoin käsitellään teemaa koti. Tarinapuun omenanpoimijoita kuvaavat yksityiskohdat pohjautuvat Tikkurilan Silkin 1950-luvun painokuosiin. Tarinapuu kertoo omaa tarinaansa ja kutsuu myös katsojan luomaan tulkintansa teoksen kuva-aiheista.

Parkkihallin JUURIjajuuri -teokselle pääset leikkikentän vieressä olevan, corten-teräspintaisen sisäänkäyntirakennuksen kautta. Katto- ja seinämaalaukset sijaitsevat parkkihallin P1 ja P2 -kerroksissa, joihin pääset hissillä.

*Matkalla kotiin**Outi Turpeinen (1971–)**2013, digiprintti turvalasille*

1950-luvulta peräisin olevat, ihmisen mittakaavaan muokatut kuvat tervehtivät kulkijoita parkkihallin ajoluiskan sekä kävely- ja pyörätien välisessä lasikaiteessa. Printit Vantaan kaupunginmuseon ja Etelä-Karjalan museon kuva-arkistoista kertovat liikkumisesta ja erilaisista siihen tarkoitetuista välineistä. Teoksen väripinnat mukailevat oven muotoa symboloiden kotia.

Ihmisten liikkumistavat muuttuvat, mutta säilyvät osittain myös ennallaan. Katsoessasi kuvia lähempää, näet rasteroinnissa vanhat liikkumiskeinot nykyaikaan tuotuna!

*Rangalla**Jaana Brinck (1972–)**2013 / 2017, digiprintti turvalasille, pronssi*

Männistönpuisto on monille tikkurilalaisille tärkeä, kodilta tuntuva paikka. Rangalla -teos kunnioittaa puistoa ja säilyttää sen tunnelmaa keskellä modernia kaupunkikuvaa.

Teoksen nimi viittaa kaadettuun ja karsittuun metsään sekä alapuolella olevaan tilaan. Siellä missä on männiköitä, virtaa pohjavesivarantomme. Ranka tarkoittaa myös 3-5 metriä pitkää polttopuuta.

Lasiprintit perustuvat tältä paikalta otettuihin vanhoihin valokuviin. Ne muistuttavat meitä paikalla kasvaneista männyistä.

Huomaatko myös maassa olevat puiden läpileikkaukset? Pronssiin valetut puukiekot ovat peräisin tässä kasvaneesta männystä, jonka myrsky kaatoi. Läpileikkauksissa näkyy puun vuosirenkaat eli lustot. Laskemalla ne yhdestä kiekosta pystyt näkemään, minkä ikäinen puu on ollut.

Ajan henki, aineen vanki

Laila Pullinen (1933–2015)

1976, pronssi

Parimetrinen pronssiveistos heijastelee valoa ja luo varjoja – Pullisen mukaan ne ovat oleellinen osa hänen teoksiaan. Keskellä erottuva, kuin liikkeessä oleva ihmishahmo pyrkii teoksesta poispäin nojautuen. Teos käsittelee myös taiteilijan tuotannolle keskeistä ajatusta hengestä materian vankina.

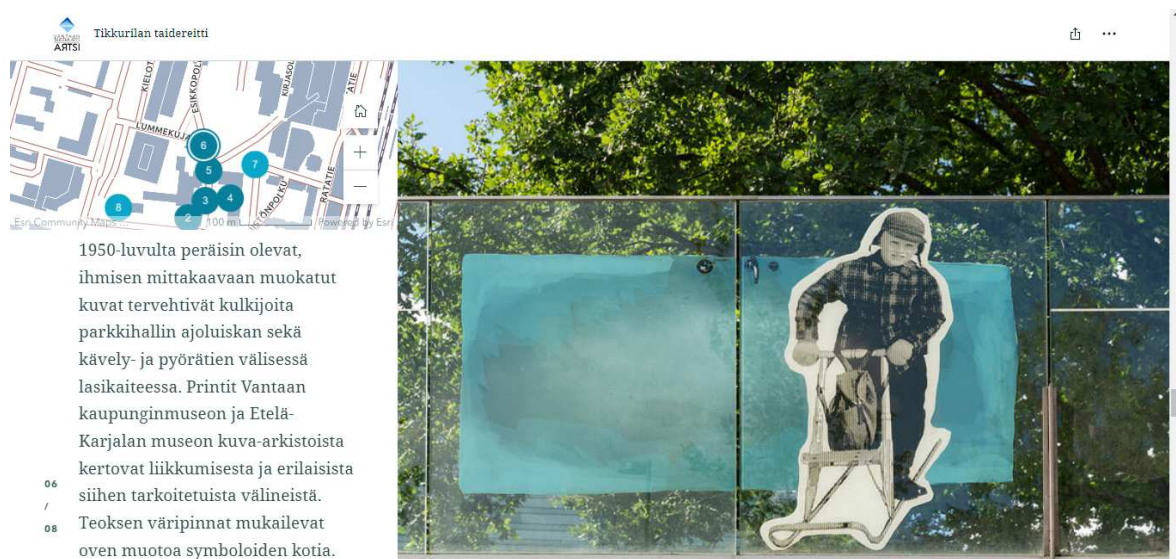
"Me kaikki elämme ajan ja aineen risteyksessä. Aine vangitsee meitä: painovoima pitää kiinni maassa. Aika on läsnä siinä, minkälaisia asioita ympärillämme olevassa maailmassa arvostetaan - rehellisyyttä, avoimuutta ja ystävällisyyttä. Näiden voimien välissä joudumme etsimään paikkaamme. Valintamme peilaavat ja muokkaavat meitä, ja ovat siksi tärkeitä sille, minkälaisiksi me tulemme ja mitä olemme." - Jean Ramsay (Laila Pullisen poika, Laila Pullisen säätöön hallituksen puheenjohtaja)

Kurkkaa myös kaupungintalon aulaan, löydät sieltä Laila Pullisen kiveä ja pronssia yhdistelevän veistoksen Harju / Herakles!

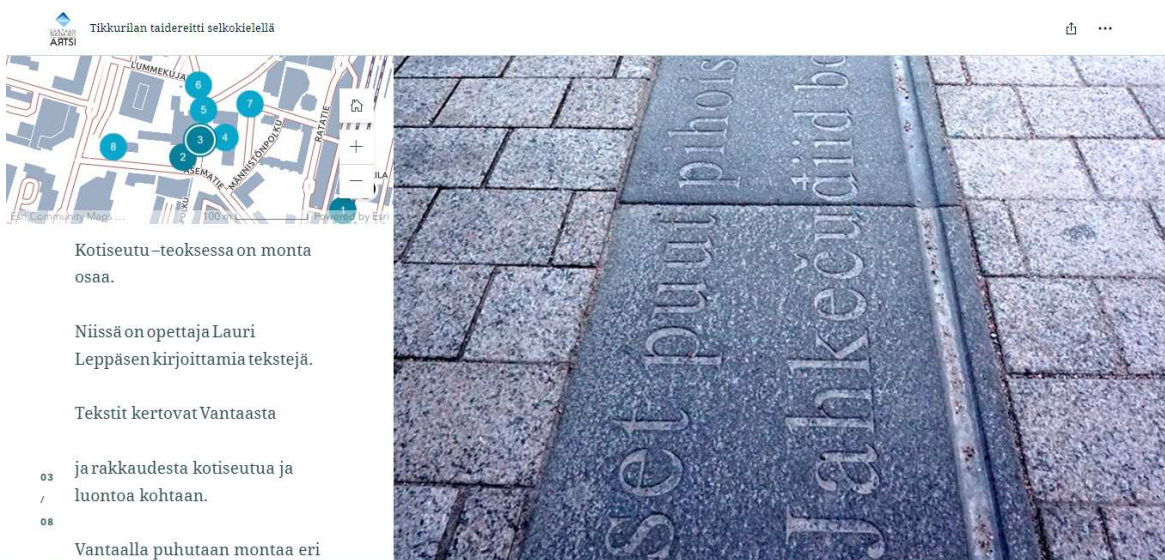
6.2 Sähköinen kartta opastaa julkisten teosten luo

Teoskuvat Vantaan kaupunki, 2021

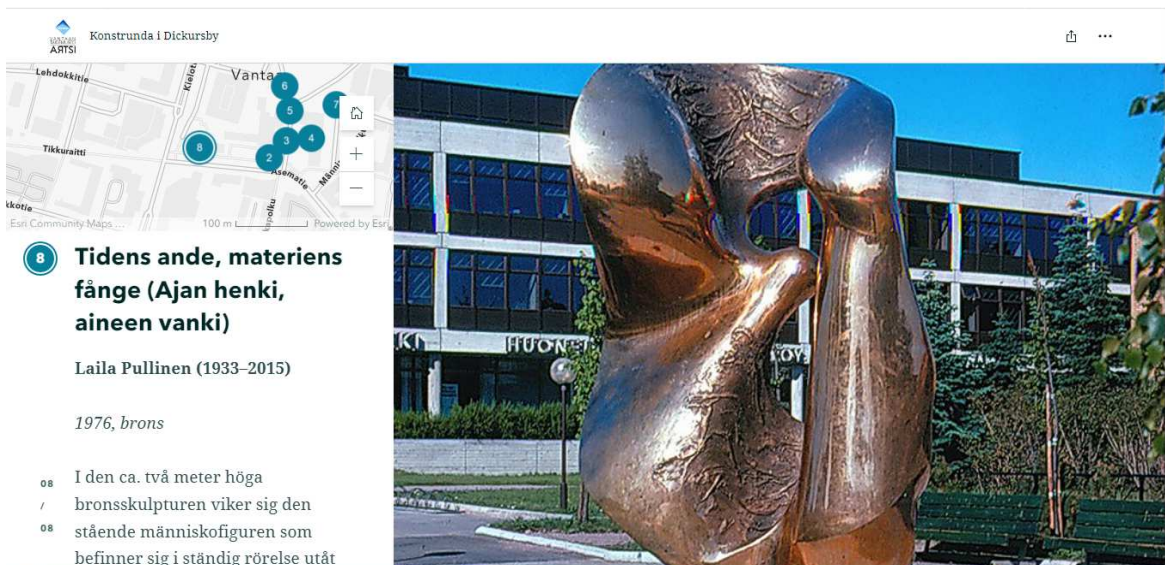
KUVA 1. Näkymä Tikkurilan taidereitin suomenkielisestä verkkoversiosta

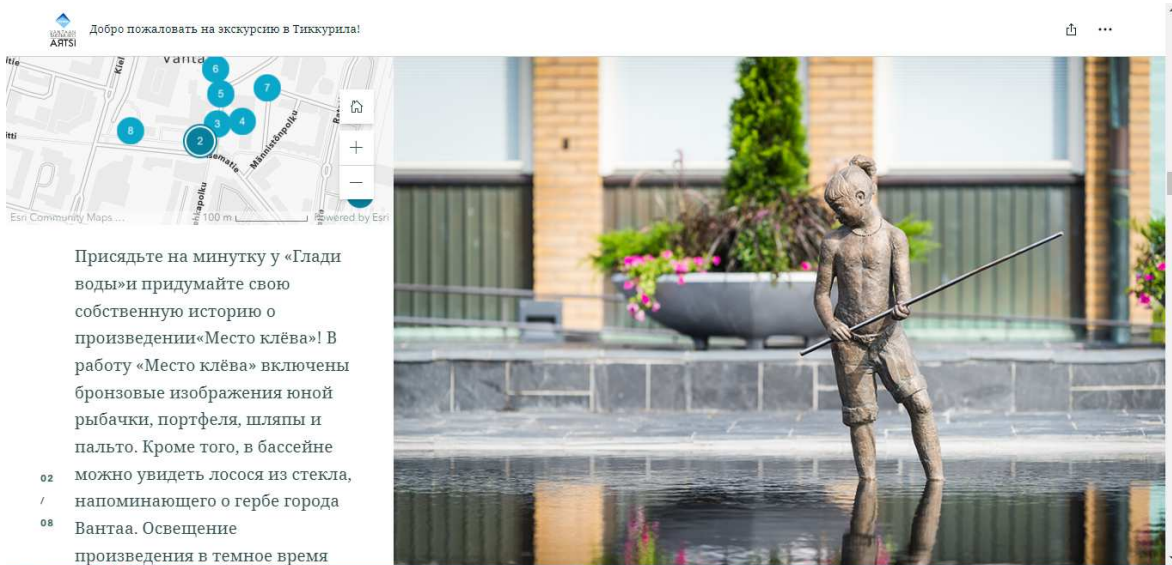
KUVA 2. Näkymä Tikkurilan taidereitin selkokielisestä verkkoversiosta

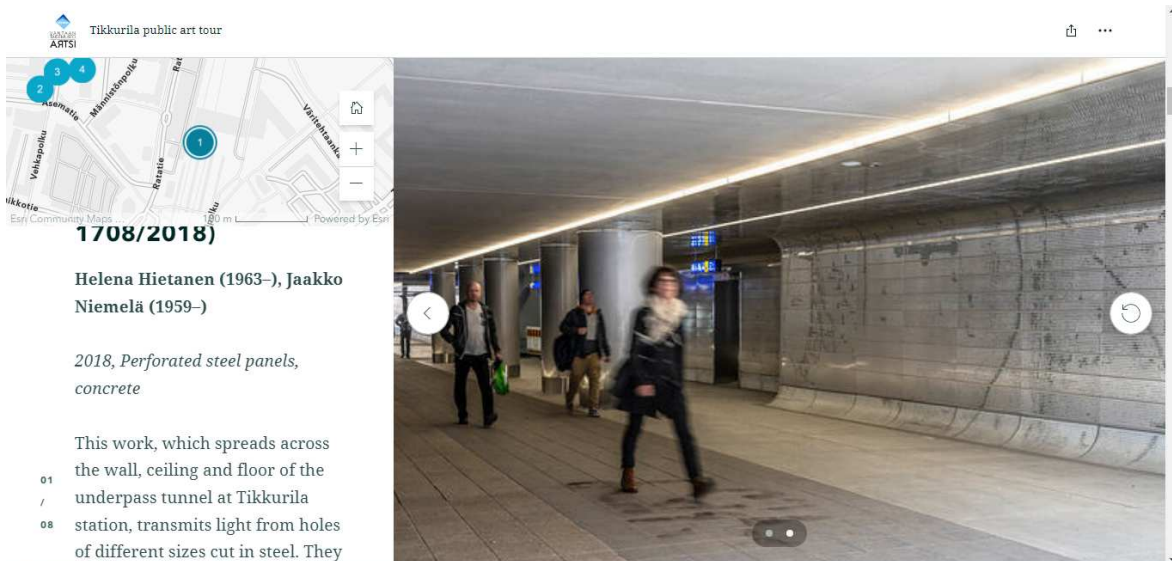
KUVA 3. Näkymä Tikkurilan taidereitin ruotsinkielisestä verkkoversiosta

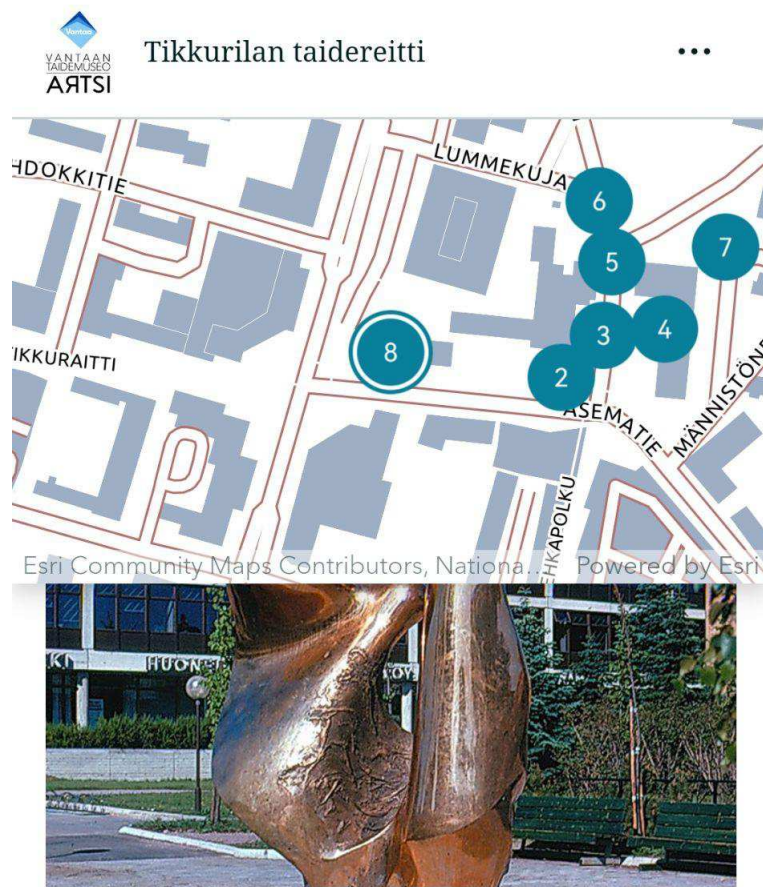
KUVA 4. Näkymä Tikkurilan taidereitin venäjänkielisestä verkkoversiosta

KUVA 5. Näkymä Tikkurilan taidereitin englanninkielisestä verkkoversiosta

KUVA 6. Näkymä Tikkurilan taidereitin suomenkielisestä mobiiliversiosta

Ajan henki, aineen vanki

Laila Pullinen (1933–2015)

1976, pronssi

Parimetrinen pronssiveistos heijastelee valoa ja luo varjoja – Pullisen mukaan ne ovat oleellinen osa hänen teoksiaan.

Keskellä erottuva, kuin liikkeessä oleva

KUVA 7. Näkymä Tikkurilan taidereitin selkokielisestä mobiiliversiosta

Kartasto 1708/2018

Helena Hietanen (1963–) & Jaakko Niemelä (1959–)

2018, rei'itetyt rst-paneelit, betoni

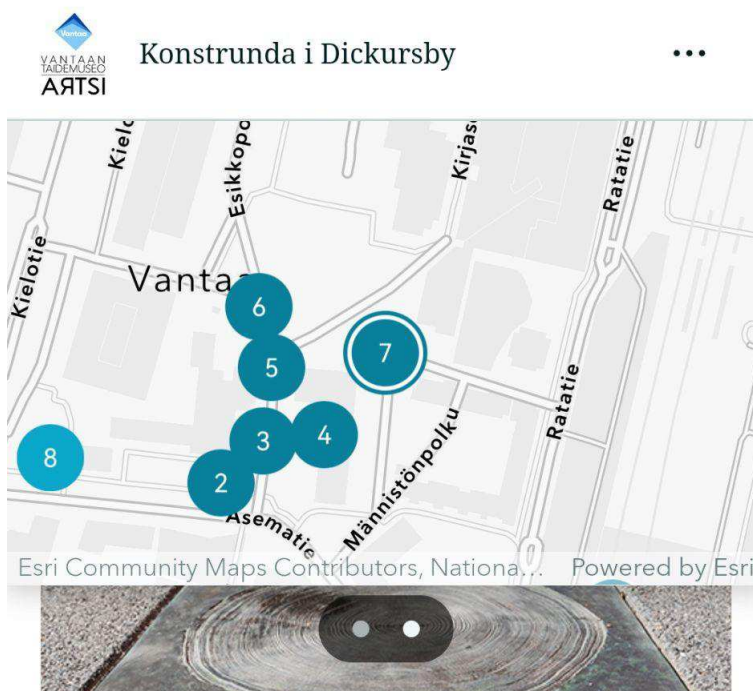
Tikkurilan aseman alikulkutunnelissa on seinässä, katossa ja lattiassa taideteos, joka muodostaa kartan.

Teos esittää Tikkurilan alueen karttaa vuodelta 1708.

Sen piirsi kartantekijä Samuel Brotherus.

KUVA 8. Näkymä Tikkurilan taidereitin ruotsinkielisestä mobiiliversiosta

Vid en slana (Rangalla)

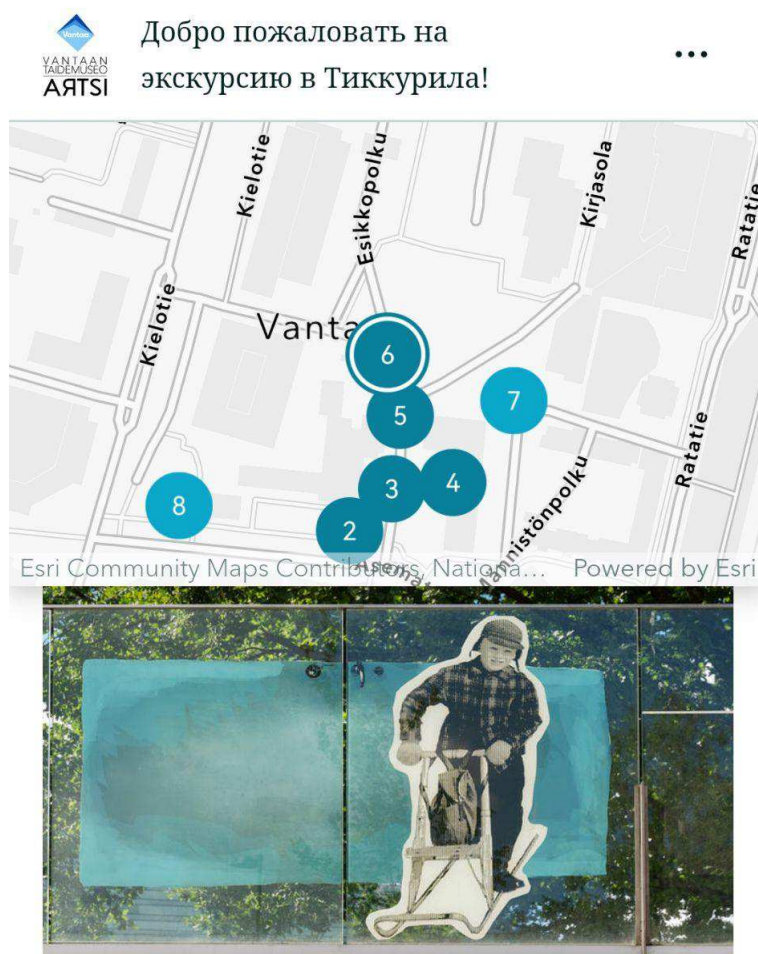
Jaana Brinck (1972-)

2013 / 2017, digiprint på säkerhetsglas,
brons

Männistönpuisto är för många Dickursbybor en viktig plats som känns som ett hem. Verket Vid en slana högaktar parken och bevarar dess stämning mitt i den moderna stadsbilden. Verkets namn hänvisar till den fällda och gallrade skogen samt det utrymme som finns där

KUVA 9. Näkymä Tikkurilan taidereitin venäjänkielisestä mobiiliversiosta

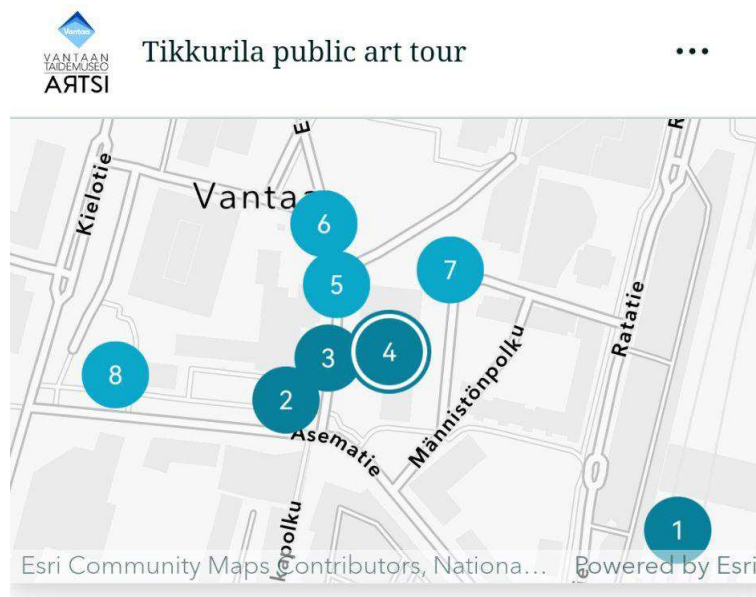
По дороге домой (Matkalla kotiin)

Оути Турпейнен (р. 1971)

2013, Цифровая печать на закалённом стекле

На стеклянной ограде перил между

KUVA 10. Näkymä Tikkurilan taidereitin englanninkielisestä mobiiliversiosta

In the open (Aavalla)

Jaana Brinck (1972-)

*2015, printed tape on glass, lighting design:
Valoa Design Oy and Sun Effects Oy*

On the ground floor of the apartment building, the work between the entrance doors leading to the parking hall creates the illusion of water flowing on the ceiling and being under the surface. The lights change according to the season.

Water refers to the Vantaa River, which is of great importance in the history and settlement of the area. The flowing

6.3 Tikkurilan taidereitti koululaisille – paperikartta ja työpajan ohjeistus

KUVA 11. Tikkurilan taidereitin paperikartan puoli A (suomen- ja ruotsinkieliset tekstit)

Paperikartta on kokoa A3, ja se on taitettu neljään osaan

Graafinen ilme ja taitto: Kari Tervo, Teoskuvat: Vantaan kaupunki, 2021

TERVETULOA TIKKURILAN TAIDEKIERROKSELLE!

Kartalle on merkitty kahdeksan julkisen taiteen teoksen sijainti. Taideteosten esittelyt löydät kartan kääntöpuolelta. Skannaamalla QR-koodin pääset tutustumaan teoksiin liittyvään lisämateriaaliin.

Vesipeili, Apaja, Tarinapuu, JUURijajuuri, Matkalla kotiin, Rangalla, Aavalla ja Kotiseutu ovat taiteilijaryhmä ARTSIn teoksia. Näiden taideteosten yhteisenä teemana on koti. Tutki löydätkö teoksista kotisuutta!

VÄLKOMMEN PÅ KONSTRUNDA I DICKURSBY!

På kartan finns positionerna för åtta konstverk. På kartans undersida hittar du presentationer av verken. Genom att skanna QR-kod hittar du tilläggsinformation om verken.

Vattnespegel, Fiskevatten, Sagotråd, JUURijajuuri, På väg hemåt, Vid en slana, På öppet hav och Hembygd är konstnärgruppen ARTSIn verk. Det gemensamma temat för dessa konstverk är hemmet. Tycker du att det i konstverken finns någonting som känns hemtrevligt?

Lue lisää teoksista: Läs mera om konstverk:

artsimuseo.com/tikkurila

Tarinapuu / JUURijajuuri
Sagotråd / JUURijajuuri
2016 / 2013
Pekka Vuosama

Vesipeili / Apaja
Vattnespegel / Fiskevatten
2016
Sakari Mannonen

Ajan henki, aineen vanki
Tidens ande, materiens fångö
1976
Jari Hakala

Matkalla kotiin
På väg hemåt
2013
Sakari Mannonen

Rangalla
Vid en slana
2013
Sakari Mannonen

Aavalla
På öppet hav
2015
Eeva Hiltunen

Kartasto 1708/2018
Kartverk 1708/2018
2018
Sakari Mannonen

Kotiseutu
Hembygd
2016
Eeva Hiltunen

Tarinapuu / JUURijajuuri
Sagotråd / JUURijajuuri
2016 / 2013
Merja Rönkä (1985-2019)
Pekka Vuosama

Vesipeili / Apaja
Vattnespegel / Fiskevatten
2016
Sakari Mannonen
Gretel Hemgård
2016
Apaja-teoskonkaisuus. Vesipeilin altaan yhteydestä luo mielenkiintoisissa ja rakentavissa näköaloja tulevaan. Apaja muodostuu kalatyylinä, seikkua, hirttoa ja villatikkia esittävästä pronssiasteikosta. Lisäksi altaassa voi nähdä kierrätysalasta tehtyjä lohikaloja, jotka viljavaat Vantaan vaakuun.

Ajan henki, aineen vanki
Tidens ande, materiens fångö
1976
Jari Hakala
Laila Pulkkinen (1933-2016)

Matkalla kotiin
På väg hemåt
2013
Ossi Turpeinen (1971)
Pekka Vuosama

Teoksessa on kaksi osaa. Teräsrakenteisen Tarinapuun läpikäytön torin tasalla ja JUURijajuuri-teokselle parkkihallin (P1 ja P2) pöydät leikkikentän viereisellä alueella, korten-teräspintaisen sisäkäytävän kautta. Teos on maalattu parkkihallin kattoon ja seinään.

Det tvådelade verket består av en skulptur av stålkonstruktion samt av tak- och väggmålningar som finns nedanför den i parkeringshallen (P1 och P2). Skulpturen beskriver ett träd vars rötter fortsätter under jorden till tak- och väggmålningarna.

Alueella on kaksi osaa. Teräsrakenteisen Tarinapuun läpikäytön torin tasalla ja JUURijajuuri-teokselle parkkihallin (P1 ja P2) pöydät leikkikentän viereisellä alueella, korten-teräspintaisen sisäkäytävän kautta. Teos on maalattu parkkihallin kattoon ja seinään.

Apaja-teoskonkaisuus. Vesipeilin altaan yhteydestä luo mielenkiintoisissa ja rakentavissa näköaloja tulevaan. Apaja muodostuu kalatyylinä, seikkua, hirttoa ja villatikkia esittävästä pronssiasteikosta. Lisäksi altaassa voi nähdä kierrätysalasta tehtyjä lohikaloja, jotka viljavaat Vantaan vaakuun.

Fiskevatten består av bronskskulpturer som föreställer en fiskeriffas, portfölj och hatt samt en gylligäcka. Dessutom kan man i basen se en lauffiskar som är gjorda av återvinningsglas som en hänvisning till Vantaan vapen.

Parimetrinen pronssiasteikossa heijastelee valoa ja luo varjoja - Pullisen mukaan ne ovat oleellinen osa hänen teoksiaan. Keskellä erotetaan, kuin liikkeessä oleva ihmisahma pyrkii teoksesta poisjään nautimaan. Teos käsittelee myös taiteilijan tuotantolle keskeistä ajatusta hengestä materiaalin vankina.

I den ca. två meter höga bronskskulpturen viker sig den stående mänskligafiguren som befinner sig i ständigt rörelse utåt från verket som om den skulle luta sig bortåt. Verket uttrycker en strövan till att ta sig från materialet. Verket behandlar också den tanken om andens som materiens fångö som är så central i konströns produktion.

Ajatuksena ympärivälvään kateeseen printattua, ihmisen mitä-kaavaan muokattua kuvaa ovat peräisin 1950-luvulta. Ne kertovat vanhoista III-kumistaloista ja -välineistä. Kuvia lähestii katsojan läpikäytävällä ja torin ja puiston kiveäisiin hiekkapuhallettu teoksiin.

Blåttom från 1950-talet som gjorts om i mindre skala hästar fotograferna från glasröret som finns mellan parkeringshallens körsång och cykelvägen. När du ser närmare på bilderna ser du i vaströngen gamla fotoarkivmaterial förflutade till tillståndet.

digiprintit kuvastoille, digiprintit på älskerfotograf, bron

Rangalla
Vid en slana
2013
Jaana Brinck (1972)
Sakari Mannonen

Aavalla
På öppet hav
2015
Eeva Hiltunen

Kartasto 1708/2018
Kartverk 1708/2018
2018
Helena Hietanen (1963)
Jaakko Niemelä (1959)
Sakari Mannonen

Kotiseutu
Hembygd
2016
Riikka Lahti-Somppi (1969)
Eeva Hiltunen

Rangalla-teos kunnioittaa Mänttärinpuistoa, joka on monille tikkurilaisille tärkeä paikka kotipaikangissa. Lausujien perustavat vanhoihin valokuvien paikalla olevia mänttärinpuistoa. Pronssin valetut puukotit ovat peräisin tässä kasvaneista mäntistä, jonka myrsky kaatoi. Vuosienkauti all kertovat määntärinpuistoa.

Mänttärinpuisto är för många Dickursbyborna en viktig plats. Glasarkifröna baserar sig på gamla fotografier som tagit på den här platsen. Ståbänkarna som gjuts i bronns kommer från en tall som vaxat på den här platsen och som stormen föllade. Genom att räkna de ringar som finns i en stubbe får man från hur gammalt trädet har varit.

digiprintit kuvastoille, digiprintit på älskerfotograf, bron

Karrotalon parkkihallin johtavan sisäkäytävän tuulikaappissa olevat teos luo iluusion katossa viitaavasta vedestä ja pinnaan alla olemisesta. Teoksen voi muuttavasti vuodenaikojen. Alueella on kaksi osaa. Teräsrakenteisen Tarinapuun läpikäytön torin tasalla ja JUURijajuuri-teokselle parkkihallin (P1 ja P2) pöydät leikkikentän viereisellä alueella, korten-teräspintaisen sisäkäytävän kautta. Teos on maalattu parkkihallin kattoon ja seinään.

Verket som finns i vindfångat i ingången som leder till parkeringshallen på Rataste vänggränden i ett höghus skapar en illusion av ett vatten som rinner i teket och av ett man är under ytan. Verket är försörjda enligt ärsördsöden.

Hietasen ja Niemelän teos pohjautuu kartantekijä Samuel Brotherrsen 1708 piirtämästä Tikkurilan karttaan. Teos muodostuu alkuku-tunnelin katon ja seinien teräspaneeloista, joihin on leikattu erikokoisia valoa läpäiseviä reikiä, sekä graafista betonista lattiasa. Teoksen toteutuksessa on ollut mukana arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mählamäki.

Hietasen ja Niemelän verk grundar sig på kartan från år 1708 av Dickursbyns plan som kartmakaren Samuel Brotherrsen ritat. Verket består av stålpaneler i gängtunnels tak och väggar som är perforerade med hål i olika storlekar som släpper igenom ljus, samt av grafisk betong i golvet. Arkitektbyrån Lahdelma & Mählamäki har medverkat i genomförandet av verket.

Moniosainen Kotiseutu-teos rakentuu kotiseutuneuvoston Lauri Leppänen 1950-luvulla kirjoittaman tekstin ympärillä. Ne on käännetty kunnallistoimisto Vantaalla yleisesti puhuttu kielelle. Teos koostuu kolmesta parkkihallin ohjastaavasta P-käytävästä ja torin ja puiston kiveäisiin hiekkapuhallettu teoksiin.

Det mångdelade verket är uppbyggt kring hembygdgården Lauri Leppänen texter som har översatt till trettan av de allmänt talade språken i Vanda. Verket Hembygd för meningarna i samskriftform till torget och parkens stenläggningar samt som plasmakunsta till de tre P-bokstaver av stål som finns invid parkeringshallens ingången.

KUVA 12. Tikkurilan taidereitin paperikartan puoli B (englannin- ja venäjänkieliset tekstit)
 Paperikartta on kokoa A3, ja se on taitettu neljään osaan
 Graafinen ilme ja taitto: Kari Tervo, Teoskuvat: Vantaan kaupunki, 2021

Water mirror / Catch
Водная гладь / Место клева
2016

Story-tree / Roots
Древо сказаний / ТОЧНО-в-корень
2016 / 2013

City hall
Городская ратуша

Spirit of the age, prisoner of matter
Дух времени, пленник материи
1976

On the journey home
По дороге домой
2013

Rangalla
Среди стволов
2013

In the open
На просторе
2015

Map 1708/2018
Атлас 1708/2018
2018

Home
Домашний регион
2016

WELCOME TO THE TIKKURILA ART TOUR!

The locations of eight works of art are on the map. On the back of the map, you will find introductions to the works. You can also scan QR code to find more information of works.

ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ НА ЭКСКУРСИЮ В ТИККУРИЛА!

На карте отмечены места расположения восьми произведений искусства. Их изображения можно найти на обороте карты. Сканируя QR-код, вы получите больше информации о произведениях.

WANTAA TAIDEMUSEO ARTSI
artsimuseo.com • 2021

Read more: artsimuseo.com/tikkurila
Узнать больше о работах:

Story-tree / Roots
Древо сказаний / ТОЧНО-в-корень
Merja Ranki (1968-2017)
Merja Ranki (1968-2017)
2016 / 2013

This two-part work consists of a six-metre-high steel sculpture and the roof and wall paintings in the parking hall below it (P1 and P2). The sculpture depicts a tree whose roots continue underground into the roof and the walls.

Произведение состоит из двух частей. Стальная Древо сказаний можно увидеть на уровне площадки, а ТОЧНО-в-корень – на подземной парковке, куда можно попасть через вход рядом с детской площадкой. Произведение – роспись потолка и стен парковки (P1 и P2). Художница развивает в своем творчестве тему дома.

Abstract art, corten steel, ceiling and wall panels
Абстрактное искусство, плазмированная сталь, роспись потолка и стен

Water mirror / Catch
Водная гладь / Место клева
Gretel Hengstler
Landscape artist Gretel Hengstler
2016

The work consists of bronze sculptures depicting a fish, a bristacean, a hot and a cardigan. You can also see salmon made from recycled glass in the pool, which refers to Vantaa's coat of arms.

Произведения Место клева и Водная гладь создают образ успеха и настроивают на позитивный взгляд в будущее. В работу Место клева включены бронзовые изображения лосося, форели, порффеля, шпиль и пальто. Кроме того, в бассейне можно увидеть лосося из стекла, напоминающего о гербе города Вантаа.

Brass, steel, fish, recycled glass, corten steel, fish
Бронза, стальная плита, переработанное стекло, оптоволокно, стальное изделие

Spirit of the age, prisoner of matter
Дух времени, пленник материи
Laila Pullinen (1933-2015)
Laila Pullinen (1933-2015)
1976

The human figure standing in this two-metre high bronze sculpture, in constant motion, separates from the work as if leaving one's. The sculpture expresses an attempt to break away from matter, or substance, and it also deals with the idea of spirit as a prisoner of matter, which is one of the artist's central themes. Light and shadow also plays an important role in Pullinen's works, as this sculpture demonstrates.

В двуметровой бронзовой композиции человеческая фигура, изображенная в движении, отделяется от основного объема скульптуры, словно отпоясываясь от неё. В работе передана попытка преодолеть материю, материальное. В произведении передан образ духа, пленника материи, который занимает центральное место в творчестве художника. Свет и тени играют важную роль в работах Пуллинена, в том числе и в произведении Дух времени, пленник материи.

Brass, bronze
Бронза, бронза

On the journey home
По дороге домой
Outi Turpeinen (1971)
Outi Turpeinen (1971)
2013

Human-scale images from the 1950s great walkers on the glass railing between the parking hall ramp and the walkway and bike path. If you take a closer look at the pictures, you will see in the rasterization old means of movement brought to the modern dog!

Изображения, напоминающие на первый взгляд размер человеческого роста, датируются 1950-ми годами. Они рассказывают о старых способах и средствах передвижения: в виде расставных изображений они предстают в современной реальности.

Digital printing on white glass
Цифровая печать на закаленном стекле

Rangalla
Среди стволов
Jouko Viiskari (1972)
Jouko Viiskari (1972)
2013

For many Tikkurila residents, Mänistöpuisto is a place that feels like home. Rangalla honours the park and retains its atmosphere amidst the modern cityscape. The glass prints are based on old photos taken from this place, reminding us of the pines that have grown on this site. The wooden discs cast in bronze come from a pine tree that grew here but was felled by a storm. The cross-sections show the annual rings of the wood. By counting them on one disc you will be able to see the age of the tree.

Произведение Среди стволов посвящено Мэнistöпуисто (Основной парк) – важному месту для многих жителей Тиккурилы в их родном городе. Плиты на стекле сделаны на основе старых фотографий сосны на этом участке. Среди деревьев, оплывшие из бронзы, сделаны по модели сосны, которая росла здесь и была повалена бурей. Годичные кольца указывают на её возраст.

Printed paper on glass, lighting design: Valma Design Oy and Sun Effects Oy
Печать на стекле по схеме, световой дизайн: Valma Design Oy и Sun Effects Oy

In the open
На просторе
Jouko Viiskari (1972)
Jouko Viiskari (1972)
2015

On the ground floor of the apartment building, the work between the entrance doors leading to the parking hall creates the illusion of water flowing on the ceiling and being under the surface. The lights change according to the season.

Работа при входе на крытую парковку многоквартирного дома создает иллюзию воды, текущей по потолку и передающей ощущение нахождения под её поверхностью. Освещение работы меняется согласно времени года. Тема работы – река Вантааюки, история заселения её берегов и миграция 1950-х годов.

Printed paper on glass, lighting design: Valma Design Oy and Sun Effects Oy
Печать на стекле по схеме, световой дизайн: Valma Design Oy и Sun Effects Oy

Map 1708/2018
Атлас 1708/2018
Helena Hietanen (1963)
Jouko Niemelä (1959)
Helena Hietanen (1963)
Jouko Niemelä (1959)
2018

Hietanen and Niemelä's work is based on a royal map of the Tikkurila area from 1708. It was drawn by a cartographer Samuel Broterus. The work consists of steel panels on the roof and walls of the underground tunnel, with light-holes of different sizes cut through them, and graphic concrete on the floor. The architectural firm Labelma & Mahlamäki has been involved in the realization of the work.

Произведения Хьетанен и Ниемеля основано на шведских картографических планах района Тиккурилы 1708 года, составленной геодезистом и картографом Самуэлем Бротерусом. Работа состоит из стальных панелей, закрепленных на крыше и стенах подземного туннеля, с проемами разного размера, через которые может проникать свет, и графического бетона на полу. К созданию этой работы было привлечено архитектурное бюро Labelma & Mahlamäki.

Reinforced steel panels, concrete
Армированные стальные панели, бетон

Home
Домашний регион
Rikka Laita-Somppi (1969)
Rikka Laita-Somppi (1969)
2016

This work is built around texts by local councillor Lauri Leppänen that have been translated into the thirteen languages commonly spoken in Vantaa. The artwork consists of many parts. Vantaa is a multilingual city. Home features these sentences sandblasted into stones in the market square and the park, and plasma-cut into the three steel letters P at the parking hall entrances.

В этой многосоставной работе за основу были взяты тексты, написанные местным советником Лари Леппэненом в 1950-х годах. Они были переведены на тринадцать языков, на которых обычно говорят в Вантаа. Произведение состоит из трех букв «P», высеченных на паркете и выгравированного текста на массивной плочке и паркете.

Corten steel, bronze, ball-broom Korhonen's black granite and red-brown tiles, subtle lighting, projection
Кортезовская сталь, бронза, шаровый метел, черная гранитная плочка и красновато-коричневая плитка, деликатное освещение, проекция

Unelmien koti -työpajan ohjeistus:

Luokka-aste: 3-4 lk.

Kesto: noin tunti

Tarvittavat välineet: A4-paperia, lyijykyniä, pyyhekumeja, alustoja, värillistä kartonkia ja paperia, saksia, liimaa, tusseja, puuvärejä, teippi/sinitarra/nastat seinälle kiinnittämiseen

Muistatko vielä kun kävimme katsomassa Tikkurilan taideteoksia? Muistatko kalastavan tytön vesialtaan keskellä? Entäpä korkean tarinapuun? Taideteoksia on aika monta pienellä alueella. Ne ovat eri taiteilijoiden tekemiä ja jokaisella niistä on oma tarinansa. Kuudella taideteoksella on yhteinen teema eli taiteilijat ovat ajatelleet samaa asiaa teoksia tehdessään. Se yhteinen teema on koti.

Kodista voi tulla mieleen monenlaisia asioita. Taiteilija Jaana Brinckin tekemä Aavalla-niminen taideteos tuulikaapin katossa kertoo Vantaanjoesta, koska siitä on tullut taiteilijalle mieleen kotoisia asioita. Saman taiteilijan tekemä Rangalla-niminen taideteos muistelee puita, jotka ovat aiemmin kasvaneet taideteoksen kohdalla. Monille aikuisille vantaalaisille nuo puut olivat tärkeitä ja niistä tuli mieleen koti.

Mieti nyt, mitä sinulla tulee mieleen sanasta koti. Mitä asioita siihen kuuluu? Entäpä millainen olisi sinun unelmien koti? Olisiko se linna tai mökki? Tai ehkä kuitenkin hirmu korkea kerrostalo? Olisiko unelmien kotisi rakennettu puun latvaan? Piirrä lyijykynällä paperille luonnos unelmiesi kodista. Anna mielikuvituksesi lentää! Mieti, minkä värinen ja muotoinen unelmiesi koti on. Näytä luonnos opettajalle, jonka jälkeen pääset tekemään sen värillisistä papereista ja kartongista. Leikkaa alustan päällä sopivan kokoisia paloja ja liimaa ne kiinni toisiinsa. Varo, ettet liimaa palasia alustaan kiinni! Voit koristella kotia ja piirtää siihen yksityiskohtia puuväreillä ja tusseilla.

Jos sinulla jää ylimääräistä aikaa, tee kartongista tai paperista myös itsesi unelmien kodin luokse.

Valmiit kodit asetellaan seinälle lähelle toisiaan, jolloin saadaan esiin unelmien kotien kaupunki!

Luokka-aste: 5-6 lk.

Kesto: noin tunti

Tarvittavat välineet: Tulosteet liitteenä olevista valokuvista, A4-paperia, lyijykyniä, pyyhkumeja, alustoja, värillistä kartonkia ja paperia, saksia, liimaa, tusseja, puuvärejä, teippi/sinitarra/nastat seinälle kiinnittämiseen

Muistatko vielä kun kävimme katsomassa Tikkurilan taideteoksia? Muistatko kalastavan tytön vesialtaan keskellä? Entäpä korkean tarinapuun? Teokset ovat eri taiteilijoiden tekemiä ja jokaisella niistä on oma tarinansa. Kuudella taideteoksella on yhteinen teema eli taiteilijat ovat ajatelleet samaa asiaa teoksia tehdessään. Se yhteinen teema on koti.

Kodista voi tulla mieleen monenlaisia asioita. Taiteilija Jaana Brinckin tekemä Aavalla-niminen taideteos tuulikaapin katossa kertoo Vantaanjoesta, koska siitä on tullut taiteilijalle mieleen kotoisia asioita. Saman taiteilijan tekemä Rangalla-niminen taideteos muistelee puita, jotka ovat aiemmin kasvaneet taideteoksen kohdalla. Monille aikuisille vantaalaisille nuo puut olivat tärkeitä ja niistä tuli mieleen koti.

Mieti nyt, mitä sinulla tulee mieleen sanasta koti. Mitä asioita siihen kuuluu? Entäpä millainen olisi sinun unelmien koti? Olisiko se linna tai mökki? Tai ehkä kuitenkin hirmu korkea kerrostalo? Olisiko unelmien kotisi rakennettu puun latvaan? Anna mielikuvituksesi lentää! Käy myös katsomassa pöydälle levitettyjä valokuvia Tikkurilan taideteoksista. Etsi kuvista yksi asia, jonka lisäät omaan unelmien kotiisi. Se voi olla suoraan taideteoksesta löytyvä asia, kuten vaikkapa onkivapa, mutta yhtä hyvin se voi olla myös tietty väri tai muoto. Piirrä lyijykynällä paperille luonnos unelmiesi kodista. Näytä luonnos opettajalle, jonka jälkeen pääset tekemään sen värillisistä papereista ja kartongista. Leikkaa alustan päällä sopivan kokoisia paloja ja liimaa ne kiinni toisiinsa. Varo, ettet liimaa palasia alustaan kiinni! Voit koristella kotia ja piirtää siihen yksityiskohtia puuväreillä ja tusseilla.

Jos sinulla jää ylimääräistä aikaa, tee kartongista tai paperista myös itsesi unelmien kodin luokse.

Valmiit kodit asetellaan seinälle lähelle toisiaan, jolloin saadaan esiin unelmien kotien kaupunki! Löydättekö toistenne kodeista Tikkurilan taideteoksiin liittyviä asioita?

7 ANALYYSI JA TULOKSET

7.1 Teostekstit

Vantaalla puhuttiin Tikkurilan taidereittiin liittyvän työn käynnistymisen aikoihin kaupungin väestötietoja käsittelevän julkaisun *Vantaan väestö 2019/2020* mukaan yli sataakahtakymmentä eri kieltä (Parviainen, 2020, s. 14). Vuonna 2022 *Vantaan väestö 2022/2023* -julkaisun mukaan Vantaalla puhuttiin suomen, ruotsin ja saamen lisäksi sataakahtakymmentä eri kieltä (Parviainen, 2023, s. 13–15). Vuonna 2022 yleisin vieras kieli Vantaalla oli venäjä, jonka jälkeen tulivat viro, arabia, albania ja somali. Vuonna 2022 liki neljännes (24,8 prosenttia) vantaalaisista oli vieraskielisiä.

Tikkurilan taidereitti -työssä kiinnitettiin huomiota kielelliseen saavutettavuuteen tuottamalla julkisen taiteen teoksista tekstejä suomen kielen lisäksi ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja perusselkokielellä. Tikkurilan taidereitin alustavassa suunnitelmassa tekstit olisivat saatavilla myös vironkielisenä, mutta resurssisyistä jouduimme rajaamaan sen pois. Venäjä valikoitui yhdeksi tekstien kielistä, koska se oli työn aikana Vantaalla yleisin vieras kieli. Englanninkielisillä teksteillä halutaan huomioida kaupunkilaisten lisäksi myös Vantaalla vierailevat ihmiset, kuten turistit. Tikkurila on junaliikenteen solmukohta, joten kaupunginosassa viettävät aikaa myös muut kuin vantaalaiset. Englanti on kieli, jolla tekstejä voi mahdollisesti saavuttaa myös monet muunkieliset ihmiset.

Tikkurilan taidereitin tekstien kieliversiot toteutettiin Vantaan kaupungin kääntäjien toimesta. Suomenkielisten, käännösten pohjana toimineiden tekstien, kirjoittaminen oli vastuullani. Kirjoittamieni tekstien lähteenä toimi pääasiassa Vantaan julkisen taiteen kuraattori Anne Kaarna-Suomen helmikuun 2021 puolivälissä kokoamat Tikkurilan taidereitin teoksiin liittyvät materiaalit. Materiaaleihin kuuluu esimerkiksi teosten taustalla olevien taiteilijoiden haastatteluja, jotka on äänitetty teosten julkaisutilaisuudessa. Teksteihin liittyvää palautetta ja kehittämisideoita antoivat Eeva Hytönen, Helena Eräkare, Anne Kaarna-Suomi, Kaisa Kettunen, Hanna Nyman ja Anna Hjorth-Röntynen. Heidän avullaan pystyin muokkaamaan suomenkieliset tekstit lopulliseen muotoonsa. Valmiit tekstit lähetettiin käännettäviksi maaliskuun vaihteessa 2021 ja kieliversiot saatiin käytettäväksi 23.4.2021.

Suomenkielisistä teksteistä muokatut selkokielliset versiot ovat Eeva Hytösen, Helena Eräkareen ja minun yhteistyön tulosta. Selkokielliset teostekstit lähetettiin Selkokeskuksen tarkistettavaksi toukokuun loppupuolella 2021. Saimme tekstit takaisin palautteen kera 2.6.2021. Teksteistä löytyi jonkin verran viilattavaa esimerkiksi asioiden selittämiseen ja verbeihin liittyen. Selkokeskuksen palautteessa kerrottiin, että selkokiellistä aineistoa luodessa kannattaa aina pyrkiä siihen, että tekstissä on mieluummin lauseita kuin lauseenvastikkeita. Teimme teksteihin palautteen perusteella viimeiset muutokset.

Tikkurilan taidereitin kielellisen saavutettavuuden näkökulmasta kiinnostava tutkimus on Tuomisen ja kollegoiden (2023, s. 77–98) toteuttama. He tutkivat kielellistä saavutettavuutta automaattisen tekstityksen näkökulmasta. Tutkimuksessa tarkastellaan yleisradioon liittyen, kuinka monikielisten sisältöjen kysyntä kasvaa samalla kun resurssit eivät mahdollista käännösten tekemistä useille eri kielille. Yksi mahdollisuus kielellisen saavutettavuuden parantamiseksi mediassa olisi automaattisten tekstitysten tarjoaminen käännösten lisäksi. Automaattisten tekstitysten käyttö työkaluna kielellisen saavutettavuuden parantamiseen vaatii huolellista ja proaktiivista tutkimusta yhdessä työkalun mahdollisten käyttäjien kanssa, Tuominen ja kollegat huomauttavat.

Tutkimus osoittaa, kuinka viestin ytimen pystyy ymmärtämään automaattisen tekstityksen avulla, mutta puutteet automaattisessa puheentunnistuksessa, käännöksissä ja tekstitysten ajoituksessa johtavat merkittävään kognitiiviseen kuormitukseen rajoittaen tekstitysten käytettävyyttä. Tuomisen ja kollegoiden (2023, s. 77–98) tutkimukseen osallistuneet olivat kiinnostuneita automaattisista tekstityksistä esimerkiksi tuoreimpiin uutisiin ja paikalliseen kulttuuriin ja viihteeseen liittyen. Tutkimuksen mukaan automaattisten tekstitysten laaja käyttöönotto vaatisi kuitenkin tehtäviä parannuksia. Voisiko Tikkurilan taidereitti toimia automaattisten tekstitysten välityksellä?

7.2 Sähköinen kartta ja kävijämäärä

Sánchez Laws (2015, s. 2) kirjoittaa, kuinka museoille on nykyään tyypillistä tehdä uudenlaisia kokeiluja mobiiliteknologian mahdollistamana fyysis-digitaalisten hybridien parissa. Museoiden fokus on erilaisissa oppimateriaaleissa ja pedagogisessa toiminnassa ja

museot panostavat myös verkkoon oppimisympäristönä, Sánchez Laws jatkaa. Edellä mainitut kuvaukset sopivat myös Tikkurilan taidereitin sähköiseen karttaan.

Ensimmäinen palaveri digitaalisen karttapohjan perustamisesta pidettiin 18.3.2021 kolmihenkinen työryhmämme ja Vantaan kaupunkimittausinsinööri Ossi Örnin kesken. Vantaan kaupungille oli hankittu uusi ArcGIS -lisenssi, jota halusimme hyödyntää. ArcGIS (geographic information system) on paikkatieto-ohjelmistoyhtiö Esrin kehittämä ja ylläpitämä paikkatietopalvelu, jonka avulla voi toteuttaa visuaalisesti näyttäviä karttoja ja karttasovelluksia. Ossi Örn ohjasi työryhmäämme ArcGIS -palvelun käytössä ja uuden sähköisen karttapohjan luomisessa. Päätimme luoda Tikkurilan taidereitin sähköisen kartan ArcGIS StoryMaps -työkalua hyödyntäen. Työkalu sopi hyvin tarkoitukseemme, sillä sen avulla sähköiseen karttaan pystyi vaivattomasti lisäämään kuvia ja tekstiä. Työkalu mahdollisti myös sähköisen kartan eri kieliversioiden (suomi, ruotsi, englanti, venäjä ja selkokieli) toteuttamisen.

Ennen varmistusta StoryMaps -työkalun käyttöön mukana kulki hetken aikaa ajatus sähköisen kartan luomisesta ArcGIS AppStudion avulla. AppStudio mahdollistaa karttasovellusten luomisen nimenomaan älylaitteille, kuten älypuhelimille ja tablettitietokoneille, sopivalla tavalla. AppStudion kautta luotu sähköinen kartta olisi vaatinut Tikkurilan taidereitin käyttäjältä sovelluksen lataamista omalle laitteelle, minkä vuoksi emme päätyneet kyseiseen ratkaisuun. Koimme sähköisen kartan toimimisen Vantaan taidemuseo Artsin nettisivujen kautta käyttäjäystävällisemmäksi kuin erikseen ladattavan sovelluksen kautta. Kokeiluihimme ja Ossi Örnin huomioihin pohjaten StoryMaps -työkalun avulla luodun kartan responsiivisuus eri päätelaitteilla on hyvä ja se on myös yleisilmeeltään selkeä. ArcGIS StoryMaps -työkalun avulla on toteutettu myös muita Tikkurilan taidereitin kaltaisia töitä, kuten esimerkiksi taide- ja museokeskus Sinkan ja Keravan kaupunkitekniikan paikkatietopalveluiden yhteistyön tulos *Keravan taiderastit* (ks. Lähteet). Keravan taiderasteilla voi tutustua reiluun pariinkymmeneen Keravan keskustassa sijaitsevaan julkiseen taideteokseen.

Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta valmistui 7.5.2021 ja se julkaistiin Vantaan päivänä 15.5.2021 tapahtumien Vantaa -sivustolla. Vaikka sähköisen kartan tiedotus jäi alkuvaiheessa tähän, oli Eeva Hytösen mukaan 28.5.2021 mennessä karttaa käytetty yllättävän hyvin: suomenkielistä karttaa oli katsottu 170 kertaa, ruotsinkielistä 57 kertaa,

englanninkielistä 59 kertaa ja venäjänkielistä 71 kertaa. Siirto EU-palvelimelle hävitti sähköisen kartan kävijätiedot ensimmäisen vuoden ajalta. Eeva Hytösen muistiosta löytyy kuitenkin maininta liittyen sähköisen kartan ensimmäisen vuoden kävijätietoihin. Luvut ovat suuntaa-antavia. Muistioon on merkitty sähköisen kartan suomenkielisen kieliversioon olevan noin 900 katselukerrallaan suosituin. Seuraavaksi suosituin on venäjänkielinen versio, jota on katsottu noin 600 kertaa. Selkokielistä versiota on katsottu reilut 400 kertaa. Ruotsin- ja englanninkielisistä versioista ei ole jäänyt palaverimuistioon tietoja. Niiden kävijämäärät olivat kuitenkin pienemmät kuin selkokielisten sivujen kävijämäärät.

Ensimmäisen vuoden jälkeen kävijätiedot ovat pienentyneet. Vuonna 2023 kävijöitä on ollut suomenkielisellä sivulla 351, englanninkielisellä 70, venäjänkielisellä 38, ruotsinkielisellä 38 ja selkokielisellä sivulla 68. Notkahdukseen on Eeva Hytösen mukaan selvä syy: karttapohjaa ei ole ensimmäisen vuoden jälkeen markkinoitu lainkaan. Vantaan taidemuseo Artsi nostaa Tikkurilan taidereittiä esiin uudestaan helmi-maaliskuussa 2024 uuden avattavan näyttelyn yhteydessä.

7.3 Paperikartta ja työpaja

Tikkurilan taidereitin paperikartta on toteutettu Vantaan brändin mukaisesti. Kartan graafinen ilme on Vantaan kaupungin graafikko Kari Tervon käsialaa. Ensimmäinen tapaaminen paperikarttaan liittyen oli 17.3.2021. Kolmihenkisen työryhmämme (Eeva Hytönen, Helena Eräkare ja minä) roolina oli pääasiassa kommentoida Karin ehdotuksia ja auttaa löytämään Tikkurilan taidereitin kannalta toimivin kokonaisuus. Paperikartan muodolle ja ulkoasulle annettiin melko vapaat kädet. Tärkeää kuitenkin oli, että paperikartan kohderyhmä (peruskoulun 3.–6.luokkalaiset) näkyisi visuaalisessa ilmeessä.

Yksi päätös karttaan liittyen oli valinta kaksiulotteisen ja “kolmiulotteisen” kartan välillä. Karin ehdotuksessa kolmiulotteisuus olisi näkynyt rakennusten kuvaamisena eri perspektiivistä. Päädyimme 7.4.2021 kaksiulotteisuuteen, sillä ajattelimme sen toimivan paremmin jatkoa ajatellen: kaksiulotteinen karttamaisema voi olla yksinkertaisempaa toteuttaa myös seuraavissa mahdollisissa taidereittien paperikartoissa. Tikkurilan taidereitin keskiössä on pyrkimys saavutettavuuteen, ja kaksiulotteinen kartta selkeydellään vastasi paremmin myös tähän tavoitteeseen.

Päätöksiä tehtiin myös kartan kieliversioihin liittyen. Suunnitteluprosessin alussa kartan kieliversiot – suomi, ruotsi, englanti ja venäjä – olivat kaikki samalla karttapohjalla. Toukokuun 2021 alussa teimme kuitenkin päätöksen jakaa kartan versioihin suomi-ruotsi ja englanti-venäjä. Tämä siksi, että yhteen karttaan ei olisi saatu mahtumaan kaikkea tietoa ilman fontin kutistumista liian pieneksi. Tekemämme valinta vähentää kartassa olevan tekstin määrää ja tekee näin kartan käyttämisestä miellyttävämpää ja kohderyhmälleen sopivampaa. Molemmat kartat ovat kokoa A3 ja ne ovat kaksipuolisia sekä jaettu neljään osaan. Kartan voi siis taittaa A5-kokoa vastaavaksi, jolloin sitä on helppo kuljettaa mukana.

Paperikartta valmistui heinäkuun alussa 2021. Paperikartan oheen toteutettiin työpajan ohjeistus, jonka avulla Tikkurilan taidereitin kokemusta on mahdollista purkaa koulussa. Tein työpajan ohjeistuksen tammikuussa 2022. Ideointiin osallistui myös Eeva Hytönen, ja hänen huomioonsa pohjaten muokkasin työpajan runkoa pienellä lisäyksellä paremmin soveltuvaksi myös hieman vanhemmille oppilaille (aluksi työpaja 3.–6.-luokkalaisille, muutoksen jälkeen työpaja 3.–4.-luokkalaisille ja 5.–6.-luokkalaisille).

Tikkurilan taidereitin paperikartta on siis suunnattu peruskoulun alaluokkalaisille samoin kuin Tikkurilan taidereittiin liittyvän työpajan ohjeistus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 laaja-alaisen osaamisen osa-alueeseen *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu* kuuluu peruskoulun vuosiluokilla 3–6 tutustuminen “kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt” (s. 246), mikä mahdollistaisi hyvin esimerkiksi vantaalaisen koululuokan tutustumisen Tikkurilan taidereittiin. Tikkurilan taidereitin teoksista suurin osa käsittelee kodin teemaa ja myös Vantaan historiaa ja nykyisyyttä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 painottavat laaja-alaisuuden lisäksi monialaisia oppimiskokonaisuuksia eli opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Monialaisten kokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa ohjataan hyödyntämään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 23). Monialaisuus antaa tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle (emt.)

Monialaisuus voi ilmetä peruskoulun alaluokilla Tikkurilan taidereittiin tutustuessa esimerkiksi ympäristöopin ja kuvataiteen yhdistämisenä. 3.–6.-luokkien ympäristöoppiin

kuuluu, että “maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 458). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 nimetään kuvataiteen opetuksessa tutustuttavan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin niin vuosiluokilla 1–2, 3–6 kuin 7–9 (s. 228, 658, 1181). Tikkurilan taidereitti tukee kuvataiteen opetuksen tavoitetta luoda perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle sekä harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 658). Yksi kuvataiteen oppiaineen tehtävistä on myös opettaa tarkastelemaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista (emt.), mikä toimii Tikkurilan taidereitillä hyvin usean teoksen paikallishistoriallisen ulottuvuuden ansiosta.

7.4 Kukkuu! -taidefestari vauvoille ja taaperoille

16.11.2021 järjestettiin ensimmäinen Tikkurilan taidereittiin liittyvä opastus Vantaan taidemuseo Artsin yleisötyön amanuenssi Eeva Hytösen johdolla. Opastus oli osa *Kukkuu!* -festivaalin ohjelmistoa. Vauvoille ja taaperoille suunnattu festivaali järjestettiin Vantaalla neljättä kertaa, 13.–21.11.2021. Tapahtuman tuottivat Vantaan kulttuuripalvelut monien yhteistyökumppaneiden kanssa. Tapahtuman ohjelmisto koostui monipuolisesta kulttuuritoiminnasta ympäri Vantaata, esimerkiksi satutuokioista, runoleikkipajoista ja tanssihetkistä. Tikkurilan taidereittiin liittyvä maksuton opastus oli suunnattu 0–3-vuotiaille lapsille ja heidän läheisilleen. Opastukselle oli ennakkovaraus enintään kymmenelle henkilölle. Opastus päättyi kahvihetkeen Lastenkulttuurikeskus Pessissä, joka sijaitsee aivan lähellä taidereitin julkisen taiteen teoksia.

Kaikki ennakkoilmoittautuneet eivät päässeet paikalle, joten osallistujia oli vain muutama. 16.11.2021 järjestetty opastus oli minulle ensimmäinen kerta kun tapasin Eeva Hytösen kasvotusten enkä etäyhteyden välityksellä. Tämä muistuttaa siitä, millainen muutos työskentelyssä ja ylipäätään ihmisten välisessä toiminnassa oli tapahtunut. Opastuksella tutustuimme taidereittiin kuuluviin teoksiin niitä tarkastellen. Eeva Hytönen kertoi teoksista. Lopuksi suuntasimme Lastenkulttuurikeskus Pessiin, jonka henkilökunta oli valmistellut meille kahvitarjoilun. Tutustuimme yhdessä myös Pessissä esillä olleeseen erityisesti lapsille suunnattuun taidenäyttelyyn.

Eräs opastukselle osallistunut kertoi, kuinka uutena vantaalaisena oli mukavaa tutustua asuinympäristöönsä paremmin. Tarkoituksenamme oli myös *Kukkuu!* -taidefestarin vauvoille ja taaperoille suunnatun sisällön vuoksi kertoa ja esitellä opastukselle osallistuville Lastenkulttuurikeskus Pessistä, jos paikka oli vieras. Saavutettavuuden edistämiseen kuuluu tiedon välittäminen, joten koimme tärkeäksi kertoa paikasta, joka keskittyy lastenkulttuuriin ja tarjoaa monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. Pessi on myös paikka jossa voi tavata muita lapsiperheitä ja vaikka vain oleskella (Vantaan kaupunki, 2024). *Kukkuu!* -taidefestariin liittyvä opastus ja kahvihetki muodostivat intiimin ja rennon tapahtuman. Se oli mainio pieni osa festivaalin monipuolista, yli puolestasadasta tapahtumasta koostuvaa ohjelmistoa.

7.5 Tikkurilan taidereitti galleriatilassa

Keväällä 2024 Tikkurilan taidereitti paikantuu myös galleriaan. Vantaan taidemuseo Artsi järjestää Tikkurilan taidereitin ja julkisen taiteen tunnettuuden nostamiseksi näyttelyn Galleria K:ssa, joka on Artsin ja Vantaan Taiteilijaseura Ry:n yhteinen Tikkurilan keskustassa sijaitseva näyttelytila. Näyttely on nimeltään *Taiteen koti Tikkurilassa - kierros julkiseen taiteeseen*, ja se esittelee Tikkurilan taidereitin. Näyttely on auki 29.2.–28.4.2024 ja siinä hyödynnetään toteuttamiamme Tikkurilan taidereitin materiaaleja ja avataan lisäksi julkisen taiteen hankinnan prosesseja. Näyttelystä on mahdollista ottaa mukaan Tikkurilan taidereitin paperikartta, jonka avulla näyttelyssä esitellyt teokset voi löytää itse. Avajaispäivänä 28.2.2024 järjestetään myös kaksi kaikille avointa Tikkurilan taidereitin opastettua kierrosta.

Galleria K:n näyttely on osa Vantaan kaupungin 50-v. juhluvuoden ohjelmaa, jonka teema on *Kotona Vantaalla*. Taidereitin Tikkurilantorilla ja Kirjastopuistossa sijaitsevat kuusi teosta muodostavat Koti-teemaisen taidekonseptin, jonka ovat laatineet teosten taiteilijat Jaana Brinck, Riikka Latva-Somppi, Merja Ranki ja Outi Turpeinen eli Art4-taiteilijaryhmä. Koti-teema liittyy oman paikan etsimiseen ja löytymiseen kaupungissa ja yhteiskunnassa sekä Vantaan paikallishistoriaan (Vantaan taidemuseo Artsi, ei pvm.). Konseptin lähtökohtia ovat 1950-luku, sen yhteisölliset arvot ja maaltamuutto sekä 2000-luvulla tapahtuva maahanmuutto myös Suomen rajojen ulkopuolelta (emt.) Teemaan

liittyvät kuusi teosta ovat Merja Rankin *Tarinapuu/JUURIjajuuri*, Outi Turpeisen *Apaja*, joka muodostaa teoskokonaisuuden yhdessä Maisemasuunnittelu Gretel Hemgårdin *Vesipeilin* kanssa, Outi Turpeisen *Matkalla kotiin*, Jaana Brinckin *Rangalla*, Jaana Brinckin *Aavalla* sekä Riikka Latva-Sompin *Kotiseutu*.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Selvitän tutkielmassani millä keinoilla Tikkurilan taidereitti -työ pyrkii edistämään julkisen taiteen saavutettavuutta. Tutkielmani aineisto osoittaa kyseisiksi keinoiksi kielelliseen saavutettavuuteen panostavan sähköisen kartan sekä koululaisille suunnatun paperikartan ja työpajan. Julkisen taiteen saavutettavuutta pyrittiin parantamaan myös opastetun kierroksen sekä taidenäyttelyn muodossa. Tutkielmani yhdistää tuoreella tavalla kuvataidekasvatuksen, museopedagogiikan ja saavutettavuuden teemoja. Taideperustaista toimintatutkimusta arvioidaan erityisesti toimivuuden ja vaikuttavuuden perusteella, ja uskon tutkielmani vastaavan näihin periaatteisiin.

Kirjoitan alaluvussa 4.3 toimintatutkimuksen arvioinnin problematiikasta. Esimerkiksi Heikkinen ja Huttunen (2023, s. 218) tuovat esiin toimintatutkimuksen tarkoituksen todellisuuden muuttajana, jolloin olisi ristiriitaista arvioida tutkimustuloksia sen perusteella, saataisiinko tutkimuksessa sama tulos kerta toisensa jälkeen. “Jos sama tulos saataisiin, toimintatutkimus olisi epäonnistunut, koska sen tarkoitushan on päinvastainen: uudella mittauskerralla havaintojen pitäisikin olla erilaiset kuin lähtötilanteessa”, Heikkinen ja Huttunen jatkavat (emt.) Toimintatutkimuksen ja taideperustaisen toimintatutkimuksen validointiperiaatteet voidaankin jakaa esimerkiksi historiallisen jatkuvuuden periaatteeseen, reflektiivisyyteen, dialektisuuteen, toimivuuteen, havahduttavuuteen ja adekvaattisuuteen (Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 223). Olen pyrkinyt huomioimaan nämä periaatteet tutkielmassani ja Tikkurilan taidereitti -työssä.

Jokelan ja Huhmarniemen mukaan yksi taideperustaisen toimintatutkimuksen lähtökohdista on se, että yhteisön jäsenet ovat osallisia tutkimus- ja kehittämisprosessissa (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 40). Kaukko ja Kiilakoski (2023, s. 159) kiteyttävät hyvän toimintatutkimuksen olevan “sekä hyvää tutkimusta että hyvää toimintaa yhteisessä, jaetussa, koetussa, tunnetussa ja eletyssä maailmassa, jossa tutkijalla ja yhteisöillä, joihin hän osallistuu, on useita sosiaalisia suhteita, säikeitä ja siteitä toisiin ihmisiin, käytäntöihin ja elonkehään.” Tutkielmani aineisto muodostui työryhmän yhteistyön tuloksena. Tutkielmani tallentaa Tikkurilan taidereitin kehittämisprosessin ja analysoi luotuja materiaaleja. Tikkurilan taidereitin luonne Vantaan taidemuseo Artsin julkisen taiteen saavutettavuuden kehittämiseen tähtäävän projektin pilottivaiheena on aiheena

mielenkiintoinen, sillä se mahdollisti kokeilun ja uuden luomisen. Koen aineiston tarpeeksi laajaksi pro gradu -tutkielmaa ajatellen, mutta väistämättä mietin, millainen tutkielmasta olisi tullut jos mukana olisi ollut esimerkiksi Tikkurilan taidereitin sähköisen kartan käyttäjien tai paperikarttaa käyttävien koululaisten näkökulma. Toisaalta tutkielmani käynnistymisen aikaan, vuoden 2020 ja 2021 vaihteessa, koronaviruspandemia aiheutti epävarmuutta kokoontumisten suhteen. Jatkossa tutkimusta olisi mahdollista tehdä painottaen luotujen materiaalien käyttäjien näkökulmaa.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumista tai toteutumattomuutta on tutkittu esimerkiksi Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen vuonna 2019 teettämällä kyselyllä. Tutkielmaanikin kuuluva selkokielen aihealue nousee esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvän kyselyn tuloksissa esiin. Tulosten mukaan selkokielisyyttä kaivattiin lisää tiedottamiseen, palveluiden yhteyteen ja televisio-ohjelmiin (2019, s. 18). Kyselyn tulokset kertovat myös siitä, kuinka saavutettavuuden toteutumista kommentoitiin monin eri tavoin (Vammaisfoorumi ja Ihmisoikeuskeskus, s. 16). Yksi eniten mainintoja keränneistä teemoista oli verkkosaavutettavuus, jonka toteutumattomuuden ongelmiksi koettiin esimerkiksi verkkosivujen vaikealukuisuus pienen fontin, hankalan toimintalogiikan, vilkkuvien valojen sekä ponnahtavien mainosten ja videoiden vuoksi (emt.) Tikkurilan taidereitin materiaaleja luodessa edellä mainittuihin on pyritty kiinnittämään huomiota ja esimerkiksi kaikki ei oleellinen data on haluttu jättää pois tai pitää minimissä.

Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen kyselyn tulokset tuovat esiin kritiikin vaikeaselkoista, käyttäjän hienomotorisia ominaisuuksia vaativaa ja kallista teknologiaa kohtaan (Vammaisfoorumi ja Ihmisoikeuskeskus, s. 16). Tällaisesta teknologiasta nimettiin esimerkiksi tietokoneet, älypuhelimet, internet, käytettävät nettitunnukset ja pilvipalvelut. Edellä mainitut eivät ole kaikkien tavoitettavissa ja samalla lähes kaikki yhteiskunnassa toimimisen kannalta olennaiset asiat ovat riippuvaisia näistä laitteista, kyselyn tuloksissa todetaan. Myös Nieminen toteaa, että pääsystä tietoverkkoon on tullut välttämättömyys yhteiskuntaan osallistumiseksi (Nieminen, 2020, s. 290). Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta toimii verkossa ja se on suunniteltu käytettäväksi joko tietokoneella tai älylaitteilla, mikä tuo esiin ajatuksen eri vaihtoehtojen lisäämisestä.

Saavutettavuuteen kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota. Parannettavaa on paljon, mutta pienetkin askeleet ovat merkittäviä ja auttavat eteenpäin. Heikkinen, Kauko ja Salo (2023, s. 30) muistuttavat toimintatutkimuksen kontekstiin liittyen, että sen tarkoituksena ei ole tehdä millaisia muutoksia tahansa, vaan tavoitteena on luonnollisesti muutos parempaan kuin ennen. Kuvataidekasvatusta, museopedagogiikkaa ja julkista taidetta käsittelevä tutkielmani pyrkii käytännön hyötyyn ja saavutettavuuden kehittämiseen.

9 POHDINTA

Kuvataidekasvatuksen muutoshakuinen tiedontarve ohjaa pro gradu -tutkielmaani. Opinnäytetyöni esittelee Vantaan taidemuseo Artsin käynnistämän projektin pilottivaiheen, jonka tavoitteena on kehittää Tikkurilan julkisen taiteen saavutettavuutta. Taiteen saavutettavuus on ajankohtainen aihe sekä museoiden toiminnassa että laajemminkin kuvataidekasvatuksen kentällä. Museoiden tulee kiinnittää huomiota niiden fyysiseen, tiedolliseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen saavutettavuuteen.

Yhteistyöni Vantaan taidemuseo Artsin kanssa käynnistyi vuosien 2020 ja 2021 vaihteessa. Osallistuin Artsilla juuri käynnistyneen projektin pilottivaiheeseen suunnitellen, toteuttaen ja tutkien. Projektin ideana on tarjota Vantaan julkisiin taideteoksiin liittyvää tietoa taidereittien muodossa. Taidereitti tarkoittaa projektin ja tutkielmani kontekstissa lyhyttä reittiä, jonka varrella on lähellä toisiaan sijaitsevia julkisen taiteen teoksia. Pilottivaihe eli projektin ensimmäinen osa muodostuu Tikkurilan taidereitin toteuttamisesta, jonka pohjalta työskentelyä voidaan jatkaa seuraaviin mahdollisiin vaiheisiin ja taidereitteihin.

Kysyn tutkielmassani millä keinoilla Tikkurilan taidereitti pyrkii edistämään julkisen taiteen saavutettavuutta. Tutkielmassani kuvailen Tikkurilan taidereittiin liittyvän työn kulkua sekä saatuja lopputuloksia. Tutkielmani edustaa produktiokeskeistä taideperustaista toimintatutkimusta, jolla pyritään perinteisesti tuottamaan käytännön muutosta, uutta tietoa, ymmärrystä ja osaamista. Produktiokeskeisyydellä tarkoitetaan käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa tapahtuvaa parhaan mahdollisen lopputuloksen tavoittelua. Lopputulos voi olla esimerkiksi taideteos, tapahtuma tai tuote ja se voi myös tuoda esiin uusia ilmiötä ja tutkimustietoa. Produktiokeskeisen taideperustaisen toimintatutkimuksen syklit eli vaiheet muotoutuvat suunnittelun, testauksen tai arvioinnin sekä tehtävien parannusten ympärille.

Tikkurilan taidereitti -työn produktiokeskeisyys näkyy erityisesti pyrkimyksenä käytännön muutokseen eli saavutettavampaan julkiseen taiteeseen. Työn lopputulos muodostuu toteutetuista taidereittiin liittyvistä paperisista ja sähköisistä materiaaleista, ja ne toimivat myös tutkielmani aineistona. Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta on osa aineistoa, ja se edustaa myös tutkielmani taiteellista osiota. Analysoin tutkielmassani luotuja materiaaleja

ja niiden toimivuutta, teen katsauksen Tikkurilan taidereittiin liittyvään opastukseen *Kukkuu!* -taidefestareilla ja kerron Tikkurilan taidereitin esittelevästä näyttelystä Tikkurilan keskustassa sijaitsevassa Galleria K:ssa.

Artsin monipuolinen julkisten taideteosten kokoelma sijoittuu eri puolille Vantaata, kuten Myyrmäelle, Leinelään, Kivistöön ja Tikkurilan keskustaan. Tikkurilan taidereitti muodostuu kahdeksasta julkisen taiteen teoksesta. Teokset ovat Merja Rankin *Tarinapuu/JUURIjajuuri*, Outi Turpeisen *Apaja*, joka muodostaa teoskokonaisuuden yhdessä Maisemasuunnittelu Gretel Hemgårdin *Vesipeilin* kanssa, Laila Pullisen *Ajan henki, aineen vanki*, Outi Turpeisen *Matkalla kotiin*, Jaana Brinckin *Rangalla*, Jaana Brinckin *Aavalla*, Helena Hietasen ja Jaakko Niemelän *Kartasto 1708/2018* sekä Riikka Latva-Sompin *Kotiseutu*. Jaana Brinckin, Riikka Latva-Sompin, Merja Rankin ja Outi Turpeisen eli Art4 -taiteilijaryhmän teokset sijaitsevat Tikkurilantorilla ja Kirjastopuistossa. Kuusi teosta muodostavat Art4:n laatiman Koti-teemaisen taidekonseptin. Tikkurilan Kirjastopuisto ja Tikkurilantori on palkittu Vuoden 2017 ympäristörakenteena. *Tik'kuja* -suunnitelman ja julkisen taiteen konseptin on luonut Maisemasuunnittelu Hemgård.

Tikkurilan taidereitin työryhmä kokosi kahdeksaan julkisen taiteen teokseen liittyvää tietoa, joka julkaistiin Vantaa-päivänä 15.5.2021 sähköisen ja paperisen kartan muodossa. Työryhmään kuuluivat lisäksi Vantaan taidemuseo Artsin yleisötyön amanuenssi Eeva Hytönen ja taidekasvattaja Helena Eräkare. Loimme Tikkurilan taidereittiin liittyvien teostekstien suomenkieliset ja selkokielliset versiot. Tekstien käännökset ovat Vantaan taidemuseo Artsin tilaamat. Pidimme välikatsauksia/arviointeja työn etenemisestä, joissa arvokasta palautetta ja kehittämisideoita antoivat Vantaan kaupungilta Anne Kaarna-Suomi, Kaisa Kettunen, Hanna Nyman ja Anna Hjorth-Röntynen. Tikkurilan taidereitin paperisen kartan graafisen ilmeen on suunnitellut Vantaan kaupungin graafikko Kari Tervo. Sähköiseen karttaan liittyvään ArcGIS -ohjelmaan saimme asiantuntevaa ohjausta Vantaan kaupunkimittausinsinööri Ossi Örniltä. COVID-19-pandemian vuoksi Tikkurilan taidereitin suunnittelu- ja toteutusprosessi tapahtui osaltani lähes täysin etäyhteyksien välityksellä.

Tikkurilan taidereitin sähköinen kartta löytyy Vantaan taidemuseo Artsin nettisivuilta. Kartalla on kahdeksan teoksen sijainnit sekä teoksiin liittyvää tietoa. Tikkurilan taidereitin

paperikartalla tietoa teoksista on saatavilla sähköiseen karttaan verrattuna hieman lyhyemmässä muodossa ja se on suunnattu peruskoulun 3.–6.-luokkalaisille. Heille on suunniteltu myös taidereittiin liittyvä työpaja. Teostekstit ovat saatavilla paperisella kartalla suomeksi, ruotsiksi, venäjäksi ja englanniksi. Sähköistä karttaa voi käyttää suomeksi, selkosuomeksi, englanniksi, ruotsiksi ja venäjäksi.

Vantaan taidemuseo Artsin julkisen taiteen saavutettavuuden kehittämiseen tähtäävä projekti käynnistyi Tikkurilan taidereitti -pilottivaiheella. Artsin tarkoituksena on toteuttaa uusia Vantaan kaupunginosiin paikantuvia taidereittejä Tikkurilan taidereitistä saadun tiedon ja kokemuksen pohjalta. Uusien taidereittien konseptia ei ole resurssisyistä viety eteenpäin, mutta ideasta ei ole luovuttu. Eeva Hytösen mukaan seuraava mahdollinen taidereitti tehdään yhteistyössä Vantaan kaupunginmuseon kanssa. Museoiden tulee kiinnittää huomiota niiden saavutettavuuteen, ja tutkielmani kertoo yhdestä Vantaan taidemuseo Artsin tavasta lähestyä saavutettavuuden temaa.

LÄHTEET

Anttila, M. (2008). *Taidekehän tarina. Kankaanpään kulttuurinen ja fyysinen muutos taidekaupungiksi diskurssien valossa*. Arkkitehtuurin tutkimuksia 2008/33. (Väitöskirja, Teknillinen korkeakoulu). <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-22-9554-8>

Ateneum selkosuomeksi (ei pvm.). Haettu 18.3.2024 osoitteesta <https://ateneum.fi/ateneum-selkosuomeksi/>

Borgdorff, H. (2006). *The Debate on Research in the Arts*. Kunsthøgskolen.

Eräkare, H. (2020). *Värikkäitä ääniä. Vauva- ja taaperopajat*. Vantaan taidemuseo Artsi. Vantaan kaupunki / lastenkulttuuri. Haettu 18.1.2024 osoitteesta https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/05/V%C3%A4rikk%C3%A4it%C3%A4-%C3%A4%C3%A4ni%C3%A4-opas_s2.pdf

Heikkinen, H. L. T. (2006). Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (Toim.), *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat* (s. 15–38). Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H. L. T. & Huttunen, R. (2023). Validointiperiaatteet. Teoksessa Heikkinen, H. L. T. & Kaukko, M. (Toim.), *Toimintatutkimus. Käytännön opas* (s. 217–266). Vastapaino.

Heikkinen, H. L. T. & Kaukko, M. (Toim.) (2023). *Toimintatutkimus. Käytännön opas*. Vastapaino.

Heikkinen, H. L. T., Kaukko, M. & Salo, P. (2023). Mitä toimintatutkimus on ja miten sitä tehdään. Teoksessa Heikkinen, H. L. T. & Kaukko, M. (Toim.), *Toimintatutkimus. Käytännön opas* (s. 17–38). Vastapaino.

Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (Toim.) (2006). *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Kansanvalistusseura.

Hiltunen, M., Ruokonen, I. & Tervaniemi, M. (2022). Tiedostava taidekasvatus. *Kasvatus*, 53(2), 113–117. <https://doi.org/10.33348/kvt.115924>

Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (Toim.) (2020). *Saavutettava viestintä: yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Gaudeamus.

Hirvonen, M., Kinnunen, T. & Tiittula, L. (2020). Viestinnän saavutettavuuden lähtökohtia. Teoksessa Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (Toim.), *Saavutettava viestintä: yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä* (s. 13–31). Gaudeamus.

Huhmarniemi, M. (2016). *Marjamatkoilla ja kotipalkisilla. Keskustelua Lapin ympäristökongflikteista nykytaiteen keinoin*. (Väitöskirja, Lapin yliopisto). Acta Universitatis Lapponiensis 324. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-898-5>

Huhmarniemi, M. (2018). Mikä ihmeen taidehotelli? Hotellyrittäjän ja taiteilijoiden yhteistyötä. Teoksessa Jokela, T., Huhmarniemi, M., Haataja, C. & Issakainen, T. (Toim.), *Ympäristötaidetta Lapin matkailuun*. (Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C, Katsauksia ja puheenvuoroja 57), (s. 75–87). Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-094-4>

Invalidiliitto ry (ei pvm.). Haettu 31.1.2024 osoitteesta <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. (2020). Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä. Teoksessa Jokela, T., Huhmarniemi, M. & Paasovaara, J. (Toim.), *Luontokuvaus soveltavana taiteena* (s. 39–61). Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-202-3>

Julkinentaide.fi. Ylläpito: Suomen Taiteilijaseura yhteistyössä Taiteen edistämiskeskuksen, Ornamon, Suomen Kuvanveistäjäliiton, Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfon, Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL:n kanssa. Julkisen taiteen sanasto. Haettu 5.2.2024 osoitteesta <https://www.julkinentaide.fi/fi/julkisen-taiteen-sanasto>

Juusola, M. (2019). *Selkokielen tarvearvio 2019*. Selkokeskus, Kehitysvammaliitto ry.

Haettu 18.11.2023 osoitteesta

<https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2021/05/Tarvearvio-2019.pdf>

Kaukko, M. & Kiilakoski, T. (2023). Toimi hyvin: toimintatutkimuksen eettiset kysymykset. Teoksessa Heikkinen, H. L. T. & Kaukko, M. (Toim.), *Toimintatutkimus. Käytännön opas* (s. 137–162). Vastapaino.

Keravan taideraстит. Taide- ja museokeskus Sinkka, Keravan taidemuseon ystävät ry ja Keravan kaupunkitekniiikan paikkatietopalvelut. Haettu 6.3.2024 osoitteesta

<https://storymaps.arcgis.com/stories/a4bcde10ed0943669587c1fb120202a2>

Kinnunen, T. & Hirvonen, M. (2020). Johtopäätökset. Saavutettavuudesta osallisuuteen. Teoksessa Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (Toim.), *Saavutettava viestintä: yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä* (s. 321–339). Gaudeamus.

Leavy, P. (2009). *Method Meets Art: Arts-Based Research Practice*. Guilford Press.

Lehtonen, S. (2023). Taidemuseo vailla seiniä, kattoa ja lattioita – Nykytaiteen Lönnström-projektit julkisessa tilassa. Teoksessa Pekkilä, S., Engblom, T., Kaverma, P., Nisunen, P., Rauhala, P., Stewen, R. & Ziegler, D. (Toim.), *Julkisen taiteen äärellä – Näkökulmia julkisen taiteen tilaan* (s. 183–198). Taideyliopisto.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-353-072-0>

Leskelä, L. (2019). *Selkokieli: saavutettavan kielen opas*. Leealaura Leskelä ja Kehitysvammaliitto ry.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019. Opetushallitus. Haettu 19.3.2024 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

Lundman, R. (2023). Taidetta huudeilla – Tilallisia näkökulmia lähiöiden julkiseen taiteeseen. Teoksessa Pekkilä, S., Engblom, T., Kaverma, P., Nisunen, P., Rauhala, P.,

Stewen, R. & Ziegler, D. (Toim.), *Julkisen taiteen äärellä – Näkökulmia julkisen taiteen tilaan* (s. 41–53). Taideyliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-353-072-0>

Mattila, M. (Toim.) (2018). *Mahdollisuuksien museo - Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Meriluoto, T. & Litmanen, T. (Toim.) (2019). *Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian?* Vastapaino.

Myllyntaus, O., Karttunen, S., Ruokonen, I. & Ruismäki, H. (2017). Julkinen taide osana opiskeluympäristöä: lukiolaisten kokemuksia. *Nuorisotutkimus*, 35(1–2), 55–78.

Myllyntaus, O. (2022). Julkisen taiteen pedagogiikkaa: julkisen taiteen käyttö ja merkitys laajentuessa oppimisympäristöissä. *Kasvatus*, 53(2), 171–186. <https://doi.org/10.33348/kvt.115924>

Myllyntaus, O. (2023). *Julkinen taide 2010-luvun koulujen ja oppilaitosten oppimisympäristöissä: hankinnan, kohtaamisen ja opetuskäytön näkökulmia*. (Väitöskirja, Helsingin yliopisto). Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 176. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-9991-1>

Nieminen, T. (2020). Joukkoistettu kotoistaminen saavutettavuuden palveluksessa. Teoksessa Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (Toim.), *Saavutettava viestintä: yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä* (s. 287–303). Gaudeamus.

Paananen, J., Lindholm, C., Lindeman, M. & Luodonpää-Manni, M. (2023). Johdanto. Kielellisestä haavoittuvuudesta osallisuuteen. Teoksessa Paananen, J., Lindeman, M. & Luodonpää-Manni, M. (Toim.), *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus: kohti kielellistä osallisuutta* (s. 9–28). Gaudeamus.

Parviainen, E. (2020). *Vantaan väestö 2019/2020*. Vantaan kaupunki. Tietopalvelu B2. Haettu 13.2.2021 osoitteesta

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/151877_Vantaan_vaesto_2019-2020.pdf

Parviainen, E. (2023). *Vantaan väestö 2022/2023*. Vantaan kaupunki. Tietopalvelu B2.

Haettu 17.11.2023 osoitteesta

https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Vantaan_v%C3%A4est%C3%B6julkaisu_2022-2023.pdf

Pekkilä, S. (2023). Johdanto. Teoksessa Pekkilä, S., Engblom, T., Kaverma, P., Nisunen, P., Rauhala, P., Stewen, R. & Ziegler, D. (Toim.), *Julkisen taiteen äärellä – Näkökulmia julkisen taiteen tilaan* (s. 7–9). Taideyliopisto.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-353-072-0>

Pekkilä, S., Engblom, T., Kaverma, P., Nisunen, P., Rauhala, P., Stewen, R. & Ziegler, D. (Toim.) (2023). *Julkisen taiteen äärellä – Näkökulmia julkisen taiteen tilaan*.

Taideyliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-353-072-0>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Haettu 18.3.2024 osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/9217998>

Pulkkinen, M. (Toim.) (2019). *Prosenttiperiaatteen käsikirja taiteen tilaajalle*. Suomen Taiteilijaseura. Haettu 5.2.2024 osoitteesta

https://www.julkinentaide.fi/sites/default/files/inline-files/2021-03/Prosenttiperiaatteen_kasikirja_Taiteen_tilaajalle_2019.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 13.2.2021 osoitteesta

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html

Saavutettava.fi. Ylläpito: Marjut Pietarlehto & Sami Keijonen.

Saavutettavasti.fi. Saavutettavuuskirjasto Celian tuottama ohjesivusto.

Saavutettavuusvaatimukset.fi. Aluehallintovirasto.

Salonlahti, O. & Salovaara, S. (Toim.) (2021). *Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslista*. Kulttuuria kaikille -palvelun julkaisu 1/2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu 18.3.2024 osoitteesta
http://kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/Museoiden_saavutettavuuden_ja_moninaisuuden_tarkistuslista.pdf

Sánchez Laws, A. L. (2015). *Museum Websites and Social Media. Issues of Participation, Sustainability, Trust and Diversity*. Museums and Collections Volume 8. Berghahn.

Satakielikuukausi. Kulttuuria kaikille -palvelun koordinoima. Satakielikuukausi.fi

Särkelä-Kukko, M. (2019). Syntykö arjen omaehtoinen osallisuus spontaanisti ilman instituutioita? Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (Toim.), *Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian?* (231–257). Vastapaino.

Tuominen, T., Koponen, M., Vitikainen, K., Sulubacak, U. & Tiedemann, J. (2023). Exploring the Gaps in Linguistic Accessibility of Media: The Potential of Automated Subtitling as a Solution. *The Journal of Specialised Translation*, no. 39, 77–98. Haettu 18.3.2024 osoitteesta
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/c5bf365f-f1eb-45af-9809-aaabf6924a34/content>

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023. Haettu 18.3.2024 osoitteesta
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Vammaisfoorumin ja Ihmisoikeuskeskuksen kyselyn tuloksia. Esteettömyys ja saavutettavuus. (2019). Haettu 18.3.2024 osoitteesta
<https://vammaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2019/09/RAPORTTI-Esteett%C3%B6myys-ja-saavutettavuus.pdf>

Vantaan kaupunki. Lastenkulttuurikeskus Pessi. Haettu 2.1.2024 osoitteesta
<https://www.vantaa.fi/fi/palveluhakemisto/toimipiste/lastenkulttuurikeskus-nessi>

Vantaan taidemuseo Artsi (ei pvm.). Haettu 25.2.2024 osoitteesta
<https://www.artsimuseo.com/julkinen-taide/kokoelma>

Vantaan taidemuseo Artsi (ei pvm.). Haettu 26.2.2024 osoitteesta
<https://www.artsimuseo.com/galleriak/tikkurila/taiteenkotitikkurilassa>

Wood, E. (2023). Introduction. Teoksessa Wood, E. (Toim.), *A New Role for Museum Educators: Purpose, Approach, and Mindset* (s. 1–8). Routledge.

Teoskuvat Vantaan kaupunki, 2021